

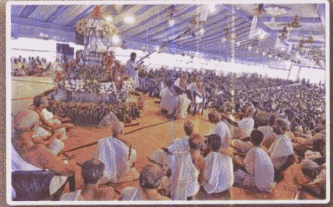
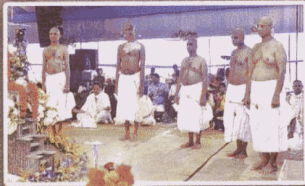
श्रुतसागर श्रुतसागर

SHRUTSAGAR (MONTHLY)

December 2014 Volume : 01, Issue : 07

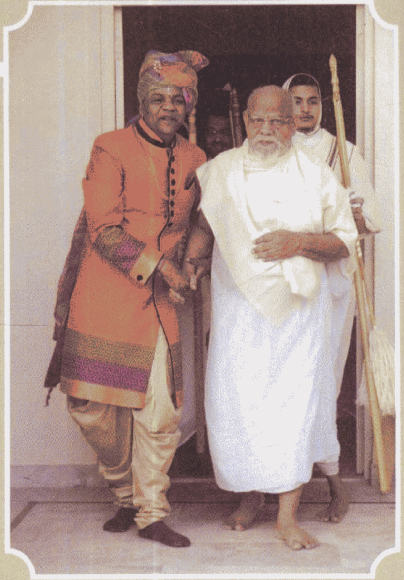
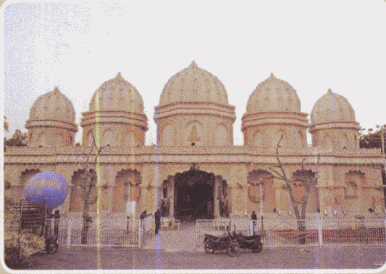
Annual Subscription Rs. 150/- Price Per copy Rs. 15/-

Editor : Hiren Kishorbhai Doshi

नाकोडातीर्थ
पूज्य गुरुदेवश्री की पुनित निश्रा में
सूरिपदारोहण महोत्सव के चिरस्मरणीय क्षण

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर

पू. गुरुदेवश्री की पुनित निश्रा में पचपदरा
महोत्सव के कुछ पावन पल

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर का मुखपत्र

श्रुतसागर

श्रुतसागर

SHRUTSAGAR (Monthly)

वर्ष-१, अंक-७, कुल अंक-७, दिसम्बर-२०१४ ❖ Year-1, Issue-7, Total Issue-7, December-2014

वार्षिक सदस्यता शुल्क-रु. १५०/- ❖ Yearly Subscription - Rs.150/-

अंक शुल्क - रु. १५/- ❖ Issue per Copy Rs. 15/-

आशीर्वाद

राष्ट्रसंत प. पू. आचार्य श्री पद्मसागरसूरीन्द्रजी म. सा.

❖ संपादक ❖

हिरेन किशोरभाई दोशी

एवं

ज्ञानमंदिर परिवार

१५ दिसम्बर, २०१४, वि. सं. २०७१, मागशर वद-८

प्रकाशक

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर

श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र कोबा, गांधीनगर-३८२००७

फोन नं. (०७९) २३२७६२०४, २०५, २५२ फेक्स : (०७९) २३२७६२४९

Website : www.kobatirth.org Email : gyanmandir@kobatirth.org

अनुक्रम

१ संपादकीय	हिरेन के. दोशी	३
२ गुरुवाणी	आचार्य बुद्धिसागरसूरिजी	४
३ Beyond Doubt	Acharya Padmasagarsuri	८
४ सत्यावीस साधु गुण गर्भित		
जंबूस्वामी गुरु गहुंली	डॉ. भानुबेन शाह	१०
५ कथानकोनी विराट सृष्टि आपणी		
अमूल्य संपदा छे	डॉ. गुणवंत बरवाळिया	१५
६ हस्तलिखित पुस्तकोमां आवेला चौलुक्य		
राजाओना संवतो	दत्तात्रेय बाळकृष्ण डिस्कळकर	१९
७ पुस्तक समीक्षा	डॉ. हेमंत कुमार	२७
८ समाचार सार	डॉ. हेमंत कुमार	२९

प्राप्तिस्थान :-

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर
 तीन बंगला, टोलकनगर
 परिवार हाईनिंग हॉल की गली में
 पालडी, अहमदाबाद - ३८०००७
 फोन नं. (०७९) २६५८२३५५

❖ प्रकाशन सौजन्य ❖

पूज्य मुनिवर श्री पुनीतपद्मसागरजी म.सा.की प्रेरणा से
 संघवी शा.गणपतराज राजेशकुमार-पंकजकुमार चौपड़ा परिवार
 कल्पवृक्ष-कल्पतरु
 पाटोदी रोड, पचपदरा, जिल्ला-बाड़मेर(राज.)

સંપાદકીય

હિરેન કે. દોશી

શ્રુતસાગરનો સાતમો અંક તમારા હાથમાં છે.

નાકોડા તીર્થમાં સૂરિસિંહાસનારોહણ મહોત્સવ સોનેરી અક્ષરોમાં લખાઈ જાય એ રીતે ઉજવાઈ ગયો. પ્રસંગની વિશેષતાઓના સાક્ષી બની સહુ પ્રભુભક્તો અને ગુરુભક્તો ભાવવિભોર બન્યા. મહોત્સવ તો ઉજાવઈ ગયો પણ સ્મૃત્તિમાં આજેય એની છાપ અમીટ રહી છે. કેટલીક ક્ષણ સોના જેવી હોય છે ક્યારેય એને વિસ્મૃતિનો કાટ લાગતો નથી. વરસો વરસ એનું તેજ સ્મૃત્તિમાં ચલકતું રહે છે. એવો જ આ પ્રસંગ રહ્યો. પૂજ્યપાદ ગુરુદેવશ્રીની પુનિત છત્રછાયામાં અને એમના દ્વારા આ પ્રસંગ ખૂબ સુંદર રીતે સંપન્ન થયો. આ અંકની વાત:-

આ અંકથી પૂજ્યપાદ યોગનિષ્ઠ આચાર્યદેવશ્રી બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા. દ્વારા લિખિત તીર્થયાત્રાનું વિમાન એ પુસ્તકમાંથી ચૂંટેલા અંશને ગુરુવાણી હેઠળ પ્રકાશિત કરવામાં આવ્યો છે. તો સાથે સાથે પૂ. બુદ્ધિસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા. દ્વારા રચિત આત્મશ્રદ્ધા કાવ્ય આ અંકમાં પ્રકાશિત કરેલ છે. તો સાથે સાથે આ અંકમાં વાચકોની માંગણીને અનુસાર અંગ્રેજી ભાષામાં પૂજ્ય આચાર્યદેવ શ્રી પદ્મસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા. દ્વારા અપાયેલ ગણધરવાદ વિષયક પ્રવચનના અંશ આ અંકમાં પ્રકાશિત કર્યા છે.

અપ્રકાશિત કૃતિની શ્રેણિમાં આ વચ્ચે ઉત્તમવિજય કૃત એક લઘુ કૃતિ ‘ગુરુ ગુણ ગંહુલી’ અત્રે પ્રકાશિત કરી છે. કૃતિની પ્રસ્તાવનામાં કૃતિનો પરિચય, કર્તાનો પરિચય, અને એની વિશેષતાઓની નોંધ થવા પામી છે. જે વાચકોને ઉપયોગી બનશે.

કથા વિષયક કે કથા સાહિત્યને આવરી લેતું સાહિત્ય જીવનની આધ્યાત્મિક સંપદામાં ઘણું ઉપયોગી અને પ્રબલ રીતે લાભકારી સિદ્ધ થયું છે. અન્ય ત્રણ અનુયોગની અપેક્ષાએ કથાનુયોગ સુગમ છે. કથાનુયોગની વિશેષતાઓને વાચા આપતો લેખ ‘કથાનકોની વિરાટ સૃષ્ટિ આપણી અમૂલ્ય સંપદા છે’ આ અંકમાં પ્રકાશિત કરેલ છે.

જૂના મેગેઝિનોમાંથી પુનઃ પ્રકાશિત થતા લેખોની શ્રેણિમાં પુરાતત્ત્વ નામના મેગેઝિનમાંથી ‘હસ્તલિખિત પુસ્તકોમાં આવેલા ચૌલુક્ય રાજાઓના સંવતો’ આ અંકમાં પ્રકાશિત કરેલ છે. હજુ પણ આ સંવતોની યાદીમાં ઉમેરો થઈ શકે છે. આ પ્રકારનો ઉમેરો થશે તો લેખનું પ્રકાશન સાર્થક થયું ગણાશે.

દર અંકે પ્રકાશિત થતી પુસ્તક સમીક્ષામાં આ વચ્ચે સૂત્ર સંવેદનાના ભાગ એકથી સાતનો સંક્ષિપ્ત પરિચય પ્રકાશિત થયેલ છે.

गुरुवाणी

आचार्य बुद्धिसागरसूरिजी

तत्त्वज्ञान

तत्त्वज्ञान विना जैनो पोतानुं तथा परनुं भलुं करी शकता नथी. ज्ञान विना कयुं सत्य अने कयुं असत्य ते जणातुं नथी. ज्ञान विना जगत्नुं स्वरूप समजातुं नथी. ज्ञान विना तीर्थकरोनां लक्षण तथा गुरुनुं तथा धर्मनुं लक्षण जाणी शकातुं नथी. ज्ञान विनानी धर्मक्रियाओ अंधनी क्रियाओनी माफक अल्प फळ देनारी थाय छे.

पंच प्रतिक्रमण पोपटनी पेठे गोखी गया, नवस्मरण गोखी गया, अर्थ विना शुद्ध उच्चार करी प्रतिक्रमणना सूत्रोने बोली गया, एटला मातथी कई जैनतत्त्वज्ञानना प्रोफेसर बनी शकातुं नथी, माटे पोपटनी पेठे गोखणीयुं भणी कोईए पोताने जैनतत्त्वज्ञानी मानी लेवानी अहंदशा करवी योग्य नथी.

नवतत्त्व, कर्मग्रंथ, सूत्रोना आशयो, नय, निक्षेपा, सप्तभंगी अने अध्यात्मज्ञाननां तत्त्वो समजवाथी जैन बनी शकाय. जैनतत्त्वज्ञान विना केटलाक क्रियाओ करे छे, पण हृदयनी उच्च दशा करी शकता नथी. करोडो वर्ष पर्यंत तप जप करीने पण अज्ञानी, जे आत्मानि शुद्धि करी शकतो नथी, तेटली आत्मानि शुद्धि ज्ञानी श्वासोश्वासमां करे छे. कह्युं छे के :-

ज्ञानी श्वासोश्वासमां, करे कर्मना खेह

ज्ञानविना व्यवहारको, कहा बनावत नाच

रत्न कहो कोइ काचकुं अन्त काचको काच

क्रिया शून्यं च यज्ज्ञानं, ज्ञानशून्यं या क्रिया ।

अनयोन्तरं ज्ञेयं, भानुखद्योतयोरिव ॥१॥

देश आराधक किरिया कही, सर्व आराधक ज्ञान ॥

ज्ञानतणो महिमा घणो, अंग पंचमे भगवान् ॥

पढमं नाणं तओ दया, पढमं नाणं तओ किरिया ॥

ईत्यादि वाक्यो पण क्रिया करतां ज्ञाननी महत्तामां साक्षी पुरे छे. ज्ञान सूर्य समान

શ્રુતસાગર

5

દિસમ્બર-૨૦૧૪

છે અને ક્રિયા સ્વદ્યોત (આગીયા) જેવી છે. ક્રિયાથી ભ્રષ્ટ જ્ઞાની, દેશથી વિરાધક છે અને સર્વથી આરાધક છે, અને જ્ઞાનથી ભ્રષ્ટ ક્રિયા કરનાર, દેશથી આરાધક છે પણ સર્વથી વિરાધક છે, એમ ભગવતી સૂત્રમાં કહ્યું છે.

જ્ઞાન વિના મનુષ્ય રોઝ સમાન છે. અજ્ઞાની શું કરશે? શું લેશે? અજ્ઞાની શી રીતે તપ, જપ, પ્રભુની આરાધના કરી શકશે? આ પ્રમાણે જ્ઞાનની ઉત્તમતા યાત્રાલુઓ વિચારશે તો માલુમ પડશે કે, પહેલું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા બાદ પ્રભુની પૂજા, ભક્તિ, યાત્રા, વગેરે કરવામાં આવે તો દૂધમાં સાકર મળ્યા બરોબર થાય!!!

એક જ્ઞાની હજારો વા લાખો મનુષ્યોને બોધ આપી શકે છે, પોતે તરે છે અને બીજાઓને તારી શકે છે. જ્ઞાનીની સંગતિ સમાન જગત્માં કોઈની સંગતિ ઉત્તમ નથી. જૈન તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા વિના ભાવ જૈનપણું પ્રાપ્ત થઈ શકતું નથી.

જેઓએ તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યું નથી, એવા યાત્રાલુઓએ મનમાં સંકલ્પ વા પ્રતિજ્ઞા કરવી કે, કોઈ જ્ઞાની સદ્ગુરુ પાસે તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું, તેમ પોતાના પુત્ર અને પુત્રીઓને જૈન તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરાવવું. જ્ઞાન વિનાનું જીવન શૂન્ય છે. જ્ઞાનીને સૂર્યની ઉપમા આપવામાં આવે છે. ધર્મની ક્રિયાઓ પણ જ્ઞાનીની પાસે છે. ચંદ્ર, સમુદ્ર, મેરૂપર્વત, અને કલ્પવૃક્ષ, પારસમણિ આદિની ઉપમાઓ જ્ઞાનીઓને જ આપવામાં આવે છે.

દરરોજ જ્ઞાનનો અભ્યાસ કરવો એ પણ શ્રુત જ્ઞાન રૂપ તીર્થની યાત્રા સમજવી-જો શ્રુત જ્ઞાન રૂપ તીર્થની યાત્રા ન કરવામાં આવે તો, સ્થાવર તીર્થની યાત્રા બરાબર થઈ શકવાની નથી. હાલમાં સઠ્ઠ સંધને શ્રુત જ્ઞાનરૂપ તીર્થનો આધાર છે. જે શ્રુત જ્ઞાનરૂપ તીર્થની તન મન અને ધનથી સેવા કરતો નથી, તે તીર્થની યાત્રાનો પરિપૂર્ણ અર્થ સમજી શકતો નથી.

શ્રુત જ્ઞાનરૂપ તીર્થની ઉન્નતિ માટે જેઓ પોતાના પ્રાણ આપે છે અને તે માટે પોતાનું સર્વ સમર્પણ કરે છે, તેઓ તીર્થંકરાદિ પદની પ્રાપ્તિ કરે છે; આ ઉપરથી સહેજે સમજવામાં આવશે કે શ્રુતજ્ઞાનરૂપ તીર્થ વિના કંદી જૈન શાસન ચાલવાનું નથી.

શ્રુત જ્ઞાનની બલિહારી છે. સાધુઓ અને સાધ્વીઓને જે શ્રુતજ્ઞાન ભણાવે છે, ભણતાં તન, મન અને ધનથી જેઓ મદદ કરે છે, તેઓ શ્રુતજ્ઞાનરૂપ તીર્થની યાત્રા કરનારા સમજવા. જે શ્રાવકો અને જે શ્રાવિકાઓ પ્રતિદિન કંઈપણ જૈન સિદ્ધાંતોનો અભ્યાસ કરતા નથી, તેઓનો જન્મ થયો તો શું? અને ન થયો તો પણ શું?

આપણા સાધુઓએ અને સાધ્વીઓએ શ્રાવક અને શ્રાવિકાઓને ભણાવવાનો

રીવાજ છોડવા માંડ્યો છે. પળ જૈનશાળાઓ માટે પાત્ર વા અપાત્ર ગોલ્ખણપટીયા માસ્તરો રલાવવા અને પોતે શ્રાવકોને ભળાવવા માટે ઉદ્યમ ન કરવો, આ કંઈ જૈનોની સનાતન રીત નથી. હાલમાં ઈંગ્લીશ વિદ્યા વગેરેના અભ્યાસમાં નવીન યુવાન શ્રાવક પુત્રો તથા પુત્રીઓ પ્રવૃત્તિ કરે છે, તેથી તેઓને ભળાવવાની શૈલી કઢંગી થઈ પડી છે.

સાધ્વીઓ ફક્ત જૂની રીત પ્રમાણે, તે પળ થોડી મહેનતમાં ઘણો બોધ ન થાય તેવી પદ્ધતિએ શ્રાવિકાઓને અભ્યાસ કરાવે છે, તેથી શ્રાવિકાઓની તર્કશક્તિ તથા ચારિત્રશક્તિ બરાબર રીલી શકતી નથી; માટે નવો અનુભવ લઈ ધાર્મિક શિક્ષણની પદ્ધતિ ચલાવવાની આવશ્યકતા છે.

જો સાધુઓ અને સાધ્વીઓ ભળાવવાની પદ્ધતિ છોડી દેશે તો, શ્રાવકો તથા શ્રાવિકાઓની સાધુવર્ગ પ્રતિ પ્રીતિભાવના તથા ભક્તિ-ભાવના ઓછી થશે અને તેથી નવા સાધુઓ તથા સાધ્વીઓ થઈ શકશે નહિ, અને તેથી સાધુ અને સાધ્વી તીર્થની ન્યૂનતા થવાનો પ્રસંગ આવશે. હાલના વલ્લતમાં ગોલ્ખણપટિયા જ્ઞાન અને હૃદયના ભાવજ્ઞાન વિનાની ઉપર ઉપરથી અન્ધ શ્રદ્ધાથી કરવામાં આવતી ક્રિયાઓ થકી જૈનોની ઉન્નતિ થવાની નથી.

જ્ઞાન અને ક્રિયામાં સુધારો કરવાની જરૂર છે અને તે શ્રુતજ્ઞાનના પૂર્ણ અભ્યાસી થયા વિના સમજાશે નહિ. હવે શ્રાવકો અને શ્રાવિકાઓને સ્વાર્થને લીધે વ્યાવહારિક વિદ્યા ભળવાનો પ્રેમ થયો છે. જો તે રૂરેર ભળશે તો તેઓની સ્થિતિ, વ્યવહારમાં ઉચ્ચ રહેશે અને જો તે નહિ ભળે તો બીજી કોમોની સેવાચાકરી કરી પેટ ભરવાની ક્ષુદ્ર દશા પ્રાપ્ત કરી શકશે.

વિશેષમાં જળાવવાનું કે, જો જૈનો ધાર્મિક તત્ત્વજ્ઞાનનો સાધુઓની પાસે અભ્યાસ નહિ કરશે તો, સાધુઓને તથા સાધ્વીઓને ઉકાલેલાં પાણી પળ મલી શકશે નહિ, કારણ કે તેઓ ગુરુઓની પાસે અભ્યાસ નહિ કરે અને શ્રાવકો વગેરે કે જે ફક્ત જાળવાની ક્રિયા કરનારા છે, તેઓની પાસે વા અન્યદર્શની પાસે ભળશે તો ધર્મના આચાર પાલશે નહિ અને અન્તે ભવિષ્યના સાધુઓને ચારિત્ર પાલવામાં અપવાદો વેઠવા પડશે.

(‘તીર્થયાત્રાનું વિમાન’ પુસ્તકમાંથી સાધાર)

આત્મશ્રદ્ધા કાવ્ય

આચાર્ય બુદ્ધિસાગરસૂરિજી

(રાગ : તાર હો તાર)

આત્મશ્રદ્ધા વડે કાર્ય કર માનવી, આત્મશક્તિ પ્રથમ તવ વિચારી;
આત્મશ્રદ્ધા થકી સ્વોન્નતિ થાય છે, જગત્માં દેખશો ભવ્ય ભારી.

આત્મશ્રદ્ધા વડે... ૧

આત્મશ્રદ્ધા થકી ધાર્યું જગમાં થતું, મેરુ કંપાવતાં તેહ ચાલે;
કૃષ્ણકેશી અરે માનવી સહુ કરે, સ્વાંગણે સિંહને શીઘ્ર પાળે.

આત્મશ્રદ્ધા વડે... ૨

કોટિ વિઘ્નો પડે સૂર્ય સાહમો અડે, તોયે શ્રદ્ધા વડે કાર્ય કરવું;
કાર્ય કરતાં થકાં સ્વાધિકારે ખરે, શ્રેય છે મૃત્યુથી વિશ્વ મરવું.

આત્મશ્રદ્ધા વડે... ૩

મરજવો થઈ અરે! કાર્ય કર તાહરું, નામ ને રૂપનો મોહ ત્યાગી;
ફળ તહારી અદા કર અરે! માનવી, આત્મશ્રદ્ધા બળે નિત્ય જાગી.

આત્મશ્રદ્ધા વડે... ૪

કાર્ય કરવા તાણી શક્તિઓ આત્મમાં, અન્ય આશ્રય ચહે કેમ ભોળા?
આત્મશ્રદ્ધા ત્યજે તે કરી શું શકે?, મારતા જે અરે ગપ્પ ગોળા.

આત્મશ્રદ્ધા વડે... ૫

કથની મીઠી અને કડવી કરણી અરે, સ્વાધિકારે કરો કાર્ય બોધી;
આત્મશક્તિ વડે સિદ્ધિઓ સાંપડે, કાર્ય કર યુક્તિઓ સત્યે શોધી.

આત્મશ્રદ્ધા વડે... ૬

ઉઠ જગત્ બની કાર્ય કર ચત્નથી, બોલ બીજું કશું ના મુખેથી;
બુદ્ધિસાગર સદા કાર્ય કર તાહરાં, મોહનાં દ્વાર રૂંધી હવેથી.

આત્મશ્રદ્ધા વડે... ૭

Beyond Doubt

Acharya Padmasagarsuri

some parched grains remain uncooked and unroasted and while peeling fruits a small portion may remain unpeeled or while a sesame seed remains uncrushed in the oil mill, so also I suppose this one speaker has been left unconquered by me. Unless and until I conquer Him, I cannot, in true terms, be an absolute conqueror. Just as a woman ceases to be chaste and pious even if she degenerates from her vow even for a moment so also I cannot be entitled to real credit unless He remains unconquered, Until then my reputation and fame will remain stained and tarnished. Just as a small hole causes the entire boat to sink and the breaking of a single brick causes the wall to fall, so also if one scholar remains undefeated, then my success will all be in vain. Hence I myself will go ahead with debating and conquer Him”.

Chapter-2

Indrabhuti told Agnibhuti of his decision to go and defeat Him and he started for the visit. He drew a tripunda¹ on his forehead, clad himself in a new dhoti, a silken scarf, wore a dazzling turban and the Yagyopaveet² adorned his chest: he also took with him a book of classical and authentic illustrations, to support his arguments while debating.

His fivehundred students too followed him, praising him and echoing the whole pathway singing his glories: “Thou art the blessed son of Goddess Saraswati [सरस्वती कण्ठाभरण] and a favourite of the Goddess of Victory, [वादिविजयलक्ष्मी शरण] Thou art a Master of Vedas and Puranas [ज्ञातसर्वपुराण]

1. Tripunda – sacred marking on the forehead.

2. Yagyopaveeth – sacred thread.

श्रुतसागर

9

दिसम्बर-२०१४

and like the axe to destroy the banyan trees which have assumed the form of scholars and a gem among scholars [पण्डित श्रेणी शिरोमणि]

Thou art¹ the sun who destroyeth the darkness of ignorance [कुमतान्धकार नभोमणि]

and conqueror of all scholars and debators [जितवादिवृन्द]

Thou art like Sri Krishna riding the chariot of scholars [वादिगुरुगोविन्द] and like the hammer destroying

the pots of debators [वादिभट्टमुद्गर] Thou art like the sun for the speakers who are like owls [वादिघूक भास्करः]

and are like the Agastya sage for the ocean of speakers [वादि समुद्रागस्त्य]

Thou art like the elephant uprooting the trees of debators [वादिवृक्षहस्ति] and you work like a spade digging the roots of opponents [वादि कन्दकुछाल]

Thou art like the lion defeating the elephants [वादिगजसिंह] and the Goddess of Saraswati is most pleased with you [सरस्वती लब्धप्रसाद] may you be victorious and may your fame and glory spread in all directions."

While the disciples were singing his glory, Indrabhuti on his way to the "samavasarana"¹ thought that the omniscient whom he was going to visit has unnecessarily provoked him due to false pride of His omniscience, He was in no way going to be benefited by doing so. Indrabhuti said to his disciples "His effort to challenge me by declaring the omniscience is as dangerous and ridiculous as a frog challenging a snake and a mouse making an attempt to count the teeth of a cat.

(Continue...)

1. Thou art – you are.

સત્યાવીસ સાધુ ગુણ ગર્ભિત જંબૂસ્વામી ગુરુ ગહુંલી

ડૉ. ખાનુબેન શાહ

પ્રસ્તુત નવ કઢી પ્રમાણ આ કૃતિ ગુરુની લાક્ષણિકતા દર્શાવતી ગુરુભક્તિની એક સુંદર રચના છે. પ્રસ્તુત કૃતિમાં રચના સાલ નોંધાયો નથી. પ્રસ્તુત કૃતિનું શીર્ષક ‘સત્યાવીસ સાધુ ગુણ ગર્ભિત જંબૂસ્વામી ગુરુ ગહુંલી’ છે. તેમજ ગાથા નં.૭ માં ‘ગહુંલી’ શબ્દનો પ્રયોગ થયો છે. મધ્યકાલીન વિવિધ કાવ્ય પ્રકારોમાં ગહુંલી પ્રકાર મહત્વનું સ્થાન ધરાવે છે.

ગહુંલીનું સ્વરૂપ :-

ગહુંલી એક લોકપ્રિય ગેય કાવ્ય પ્રકાર છે. પર્વના દિવસો, ચોમાસી ચૌદશ, પર્યુષણ, સંવત્સરી, શાશ્વતી આયંબિલની ઓઢી, દિવાળી, અક્ષયતૃતીયા, મહોત્સવ પ્રસંગ, તપનું ઉજમણું, ગુરુ ભગવંતનું આગમન અને વિહાર, જિનવાણી શ્રવણ, અને સંઘયાત્રા વગેરે પ્રસંગોમાં ગહુંલી ગવાય છે. ગહુંલીની વિષય વસ્તુમાં વૈવિધ્ય જોવા મળે છે. ‘શ્રી ભગવતીસૂત્ર’, ‘શ્રી બારસાસૂત્ર’, ‘શ્રી ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર’ જેવા ગ્રંથોનો મહિમા, જિનવાણીનો મહિમા અને ગુરુભગવંતોના ગુણકીર્તન કરતી ગહુંલીઓ રચાઈ છે.

શ્રી કવિનભાઈ જૈન સાહિત્યના કાવ્ય પ્રકારોમાં જણાવે છે કે “ગહુંલી ગેય કાવ્યપ્રકાર છે તેમાં માત્ર ગુરુસ્તુતિનો વિચાર કેન્દ્ર સ્થાને નથી, પણ વિવિધ પ્રસંગોને અનુરૂપ વિચારો ગહુંલીમાં ગુંથી લેવામાં આવે છે. તેનું વિષય વૈવિધ્ય નોંધપાત્ર છે.

ગુરુભક્તિની ગહુંલીમાં ગુરુવાણ્ણનો પ્રભાવ અને એમના વ્યક્તિત્વ -આચારશુદ્ધિને લગતા ગુણોનો ઉલ્લેખ થાય છે. તીર્થ મહિમાની ગહુંલી સ્તવન સાથે સામ્ય ધરાવે છે. તીર્થમાં ગવાય છે. તથા ગામે-ગામ તીર્થની સાલગીરી નિમિત્તે પણ આવી ગહુંલીઓ ગાવાનો રિવાજ છે.”

ગહુંલીમાં ‘સાથીયો’ કરવામાં આવે છે. તેના ચાર છેઢા ચાર ગતિનું સૂચન કરે છે. ચાર ગતિનો ક્ષય કરવાના પ્રતિકરૂપે જિનમંદિરમાં ભક્તો સાથીયો કરે છે. સાથીયા ઉપર અક્ષતની ત્રણ ઢગલી જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રના પ્રતીકરૂપે સ્થાપવામાં આવે છે.

રત્નત્રયીની આરાધના ચાર ગતિનો ક્ષય કરી સિદ્ધિપદ પ્રાપ્ત કરાવે છે. સિદ્ધિપદના પ્રતિકરૂપે ત્રણ ઢગલીની ઉપર મોક્ષ રૂપી ફળ પ્રાપ્ત કરવા સિદ્ધશિલા સ્થાપવામાં આવે

શ્રુતસાગર

11

દિસમ્બર-૨૦૧૪

છે, અને એની ઉપર ફળ મૂકવામાં આવે છે. ગહુલીને આકર્ષક બનાવવા બદામ, ફળ, સોના-ચાંદીના સિક્કાઓથી અલંકૃત કરવામાં આવે છે. આમ, ગહુલીમાં ધર્મ અને કલાનો સમન્વય સધાયો છે.

ગહુલી માત્ર માનવસમાજની પ્રવૃત્તિ નથી પરંતુ સ્વર્ગના દેવો પણ હીરા, માળેક વગેરેથી પ્રભુની ગહુલી કરી સત્કારે છે. કવિવર શ્રી સમયસુંદરે ‘સીમંધર સ્તવન’માં ઇન્દ્રાણી ગહુલી કરે છે, તેવો ઉલ્લેખ કર્યો છે.

‘ઈન્દ્રાણી કાઢે ગહુલી કી, મોતીના ચોક પૂરાય.’

ગહુલી ગાનાર શ્રાવિકા બહેનો હોય છે. ગહુલીમાં પ્રચલિત ગીતોના રાગો અને દેશીઓનો વપરાશ જોવા મળે છે. ગુરુમહિમા, રસસમૃદ્ધિ, અલંકાર યોજના, ઊર્મિની અભિવ્યક્તિ અને ગેયતા જેવા લક્ષણોથી ગહુલી એક સ્વતંત્ર કાવ્ય પ્રકાર તરીકે સ્થાન ધરાવે છે. મધ્યકાલીન જૈન સાહિત્યમાં આ પ્રકારમાં રચાયેલી કૃતિની સંખ્યા પણ અધિક છે. તો સાથે સાથે ગહુલી સાહિત્ય પ્રકારમાં રચાયેલી કૃતિઓ ગાથા પ્રમાણની દૃષ્ટિ સંક્ષિપ્ત કે લઘુ હોવા છતાં એમાં વ્યક્ત થતાં ભાવ અને વર્ણન કાવ્ય પ્રકારમાં નોંધી ભાત પાડે છે.

અંત્યાનુપ્રાસ અલંકારથી ગૂંથાયેલી આ ગુરુભક્તિની ગહુલીમાં પ્રથમની ચાર ગાથાઓમાં ગુરુના સત્યાવીશ ગુણોનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. પાંચમી ગાથામાં ભગવાન મહાવીરથી કેવલજ્ઞાનની પરંપરા, છઠ્ઠી ગાથામાં શિયલનો મહિમા, સાતમી ગાથામાં ગુરુપૂજન, આઠમી અને નવમી ગાથામાં જિનવાણીનું સ્વરૂપ અને તેનું ફળ દર્શાવ્યું છે.

પ્રતપરિચય :-

આ હસ્તપ્રત શ્રી કૈલાસસાગરસૂરિ જ્ઞાનમંદિર, અમદાવાદ(કોબા)થી પ્રાપ્ત થઈ છે. હ. પ્ર. નં. ૦૪૮૬૩૧ માપ ૨૪.૫૦x૧૧.૫૦ સે.મી.; કુલ પત્ર-૧; પ્રતિ પત્ર-૧૬ પંક્તિઓ; પ્રતિ પંક્તિ-૩૬ અક્ષરો છે. અક્ષરો ઢીળાં છતાં સુવાચ્ય છે. કઢી ક્રમાંક અને દંડ વ્યવસ્થા નિયમિત છે. ‘મુનિવર સોભાગી’ અને ‘ગુણવંતાને ગુણના રાગી’ જેવી આંકળીના શબ્દો લાલ અક્ષરે આલેખાયાં છે.

પ્રસ્તુત પ્રતમાં ઉત્તમવિજયજીની લગ્ન ગહુલીઓનો સંગ્રહ થયો છે. ૧. આપણા અભ્યાસની કૃતિ (સત્યાવીસ સાધુ ગુણ ગર્ભિત જંબૂસ્વામી મુરુ ગહુલી) જે (નવ કઢીની) છે; ૨. સુધર્માસ્વામીની ગહુલી, (સાત કઢીની); ૩. સાધુગુણ ગહુલી (પાંચ કઢીની) ગહુલી છે.

કવિ પરિચય :-

પ્રસ્તુત કૃતિના રચયિતા અંતિમ પંક્તિમાં પોતાનો તથા પોતાની ગુરુ પરંપરાનો ઉલ્લેખ કરે છે.

**જિનશાસન ઉન્યત કરે મુનિવર સોભાગી
ઉત્તમ લહીય નીમિત્ત રે ગુણવંતાને ગુણના રાગી.**

કવિશ્રીએ કૃતિમાં પોતાનો મીતાક્ષરી પરિચય આપ્યો છે. જૈ.ગૂ.ક.ભા-૬, પૃ.-૨ અને ૩ ઉપર વિશેષ પરિચય ઉપલબ્ધ છે.

અમદાવાદની શામલ્લપોલમાં રહેતા વણિક પરિવારમાં સં. ૧૭૬૦ માં કવિશ્રીનો જન્મ થયો છે. તેમના પિતાનું નામ લાલચંદભાઈ અને માતાનું નામ માળેકબેન હતું. કવિશ્રીનું બાલપણનું નામ પૂંજાશા હતું.

અઢાર વર્ષની વયે સં. ૧૭૭૮ માં ચરતરગચ્છના શ્રી દેવચંદ્રજી પાસે ધાર્મિક અભ્યાસ કર્યો ત્યારપછી શ્રી જ્ઞાનવિમલસૂરિની પરંપરાના યોગવિમલગણિ અને સત્યવિજય પંચાસના શ્રી જિનવિજયગણિનું અમદાવાદમાં આગમન થતાં પૂંજાશા નિત્ય જિનવાણીનું શ્રવણ કરવા જતા હતા.

ગુરુ પૂંજાશાને ધાર્મિક અભ્યાસ કરાવી ઉપકાર કર્યો. સત્સંગથી વૈરાગ્યનો રંગ લાગ્યો. સં. ૧૭૯૬, વૈશાખ સુદ છઠ્ઠના શુભ દિવસે પૂંજાશાએ દીક્ષા લીધી. તેમનું નામ મુનિ શ્રી ઉત્તમવિજયજી પડ્યું.

તેમણે સુરતમાં ભટ્ટારક વિજયદયાસૂરિની અનુજ્ઞા મેલ્લી પાદરામાં ભગવતીસૂત્રની વાંચના કરી. ગુરુશિષ્યને નંદીસૂત્ર શીખવ્યું. સં. ૧૭૯૯ માં તેમના ગુરુ શ્રી જિનવિજયજી કાલધર્મ પામ્યા.

ત્યાર પછી વિહાર કરી ભાવનગર પહોંચ્યા. ત્યાં તેમણે પૂર્વના ધર્મબોધક શ્રી દેવચંદ્રને બોલાવી તેમની પાસે ‘શ્રી ભગવતીસૂત્ર’, ‘શ્રી અનુયોગદ્વારસૂત્ર’, ‘શ્રી પત્રવળાસૂત્ર’ વગેરેનો અભ્યાસ કર્યો.

સં. ૧૮૦૮ માં કચરા કીકા નામના શ્રાવક દ્વારા સિદ્ધાચલ યાત્રાનો સંઘ નીકળ્યો. તેમાં કવિશ્રી જોડાઈને તેમની સાથે પાલીતાણા ગયા. તેમણે ગુજરાત અને સૌરાષ્ટ્રની ભોમકા પર વિવિધ પ્રાંતોમાં પાદવિહાર કરી જૈનધર્મની અદ્ભુત પ્રભાવના કરી. ઘણાં સ્થળોએ જિનબિંબોની પ્રતિષ્ઠા પળ કરાવી.

શ્રુતસાગર

13

દિસમ્બર-૨૦૧૪

સુરતમાં પોતાના ગુરુભાઈ પંન્યાસ શ્રી સુશાલવિજયજી સાથે ચાતુર્માસ રહ્યા. તે સમયે અસહ્ય નેત્ર પીઢા થતાં રાજનગર આવ્યા. સં. ૧૮૨૭, મહા સુદ આઠમના દિવસે સઢસઠ વર્ષની વયે સ્વર્ગારોહણ થયા. તેમનો હરિપુરામાં સ્થૂભ છે.

કવિશ્રીનું સાહિત્ય સર્જન : (જૈ.ગૂ.ક.ખા-૬, પૃ.૨-૬)

❖ સંયમ શ્રેણી ગર્ભિત મહાવીર સ્તવ સ્વોપજ્ઞ ટબા સહિત (સં. ૧૭૧૧, ઢા-૪)

જેમાં પોતાની અથથીં ઇતિ સુધીની ગુરુપરંપરા વિસ્તારપૂર્વક આપી છે. શ્રી વીરપ્રભુના પાંચમા ગણધર સુધર્મા સ્વામીથી શરૂ થયેલી પાટ પરંપરા, ચંદ્રગચ્છ, વઙગચ્છ અને તપાગચ્છનો ઉદ્ભવ વગેરેનો રસપ્રદ ઇતિહાસ આ કૃતિમાં છે.

❖ જિન વિજય નિર્વાણ રાસ (સં. ૧૭૧૧, ઢા-૧૬)

પોતાના ગુરુની સ્મૃતિ અને ભક્તિરૂપે આ રાસ રચાયો છે.

❖ અષ્ટપ્રકારી પૂજા (સં. ૧૮૧૩/ ૧૮૧૧)

❖ જિન સ્તવન ચોવીસી

આ પ્રત લીંબડીના ખંડારમાં ઉપલબ્ધ છે. જેનો ડા.ક્ર.૨૨૭૮૨ છે. આ કૃતિ જૈ.ગૂ.સાહિત્ય રત્નો, ખા.-૨ માં પ્રકાશિત છે, જેમાં પાંચ સ્તવનો છે. ઈત્યાદિ અનેક સાહિત્ય સર્જન કવિશ્રીની પ્રખર પ્રતિભાથી સંપન્ન થયા છે.

સત્યાવીસ સાધુ ગુણ ગર્ભિત

જંબૂસ્વામી ગુરુ ગઢુંલી

ષટ વ્રત સુધા પાલતાં મુનિવર સોભાગી,

ષટ્કાય રક્ષણ સાર રે ગુણવંતાને ગુણના રાગી ।

પંચ(ચેં)દ્રીય દમે વિષયથી મુનિવર સોભાગી

લોભના જીતનહાર રે ગુણવંતાને ગુણના રાગી ॥૧॥

ક્રોધ તજી સમતા ભજે મુનિવર સોભાગી,

નિર્મલ ચિત્ત સદાય રે ગુણવંતાને ગુણના રાગી ।

વિધિપૂર્વક પ્રતિલેખના મુનિવર સોભાગી,

કરતા મુનિ સુખદાય રે ગુણવંતાને ગુણના રાગી ॥૨॥

SHRUTSAGAR

14

DECEMBER-2014

संयम योगे रति सदा मुनिवर सोभागी,
 नहीं मनमां कुध्यान गुणवंताने गुणना रागी ।
 निरवद्य वचन वदे सदा मुनिवर सोभागी,
 तनुं जतनाई जाण रे गुणवंताने गुणना रागी ॥३॥

सितादिक परिस(ष)ह सहें मुनिवर सोभागी,
 अंस(श) नवि करता मात(न) रे गुणवंताने गुणना रागी ।
 मरण कष्ट आवी पडे मुनिवर सोभागी,
 बीक नहीं ती(ति)लमात(त्र) रे गुणवंताने गुणना रागी ॥४॥

वीर वि(वी)भुनो पाटवी मुनिवर सोभागी,
 सुधर्मा श्रुतभाण रे गुणवंताने गुणना रागी ।
 तस अंतेवासी भलो मुनिवर सोभागी,
 जंबु जुगपरधान रे गुणवंताने गुणना रागी ॥५॥

सील सुगंधी चूनडी मुनिवर सोभागी,
 ओढी अधिकें रंग रे गुणवंताने गुणना रागी ।
 रत्नत्रयी रुचि दीपतो मुनिवर सोभागी,
 पहरी घाट सुचंग रे गुणवंताने गुणना रागी ॥६॥

धर्मे वासित श्राविका मुनिवर सोभागी,
 गुहली ग(गु)णि बहुमान रे गुणवंताने गुणना रागी ।
 अनुभव उज्जवल फूलडे मुनिवर सोभागी,
 वधावें गुणवान रे गुणवंताने गुणना रागी ॥७॥

नय-निक्षेपें अति भली मुनिवर सोभागी,
 सप्तभंगी वी(वि)ख्यात रे गुणवंताने गुणना रागी ।
 अनंत गम पर्यायथी मुनिवर सोभागी,
 पद अक्षत संख्यात रे गुणवंताने गुणना रागी ॥८॥

वाणी जिननी सांभळे मुनिवर सोभागी,
 अति भगतेँ एक चित्त रे गुणवंताने गुणना रागी ।
 जिनशासन उन्त्यत करें मुनिवर सोभागी,
 उत्तम लहीय नी(नि)मित्त रे गुणवंताने गुणना रागी ॥९॥

કથાનકોની વિરાટ સૃષ્ટિ આપણી અમૂલ્ય સંપદા છે

ડૉ. ગુણવંત બરવાઝિયા

જગતભરમાં કથાસાહિત્યનું સ્થાન અદ્વિતીય અને અનુપમ છે.

કહા-બંધે તં ણત્થિ જયમ્મિ જં કહ વિ ચુક્કા ।

(કુવલયમાલા)

જગતમાં એવો કોઈ પદાર્થ નથી જેને કથારચનામાં સ્થાન મળ્યું ન હોય. પ્રત્યક્ષ દુનિયામાં જે માનવપ્રજા વસે છે તેમાં ભળેલા, કુશાગ્રબુદ્ધિવાળા અલ્પ છે કે જે વિજ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાન, ભૂગોળ, યોગ, ગણિત, આયુર્વેદ, અધ્યાત્મ, યોગ, પ્રમાણશાસ્ત્ર, જેવા ગહન અને તાત્ત્વિક વિષયોમાં રસ લઈ ઝંડા ઝૂંટી શકે.

આથી તેઓને સ-રસ ને સમજ પડે તેવા અને તે સમજ દ્વારા જીવનનો રસ માણી શકાય તેવા સાહિત્યની અપેક્ષા છે. આથી આપણા પૂર્વ ઋષિમુનિઓએ વિપુલ પ્રમાણમાં કથાઓ દ્વારા તેમની અપેક્ષાને પૂર્ણ રીતે સંતોષી છે. તેઓના સપ્તરંગી મેઘધનુષ્યની વિવિધતા અને ભાતીગલ મનોરંજનથી ભર્યું કથાસાહિત્ય આપણી જાતની સૂઝ-બૂઝ વિસરાવી કથારસના અલૌકિક પ્રદેશમાં દોરી જાય છે.

વિશ્વના કોઈ પણ ધર્મ-દર્શન, શિક્ષણ કે સમાજના ક્ષેત્રમાં સિદ્ધાંતો કે નિયમો સમજાવવા કે જે તે ક્ષેત્રના સહેતુ બર લાવવા પ્રેરકબલ તરીકે કથાનકોનો ઉપયોગ અનિવાર્ય રીતે કરવામાં આવ્યો છે. જેમાં જીવનમાં ઘટિત થયેલા પ્રેરક પ્રસંગો, ઉપનય કથાઓ, દૃષ્ટાંતકથાઓનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

સમાજના વિવિધ વર્ગમાં સદાચારનું સિંચન કરવા માટે વિવિધ જાતિ, સંપ્રદાય કે ધર્મના લોકોને ધર્માભિમુખ કરવા માટે વિવિધ પ્રકારની કથાઓનો આશ્રય લેવામાં આવ્યો છે. આપણાં પુરાણો, વેદ, ઉપનિષદો, આગમ ઉપરાંત આપણાં મહાકાવ્યો, રામાયણ-મહાભારતમાં પણ ભરપૂર કથાનકો સંગ્રહીત છે.

કથાઓમાં પંચતંત્ર, હિતોપદેશ, જૈન કથા સાહિત્યમાં આગમયુગની કથાઓ, બાલાવબોધ, ઉપદેશમાલાનાં કથાનકોનો સમાવેશ થાય છે. ધર્મમાં શ્રદ્ધા વધારવા માટે પર્વકથાઓ, વ્રતકથાઓ, અને તત્ત્વબોધકથાઓનો ફાલો નોંધપાત્ર છે.

જૈનધર્મમાં જ્ઞાનપ્રાપ્તિ માટેના માર્ગ-અનુયોગદ્વારના ચાર પ્રકાર બતાવ્યા છે.

દ્રવ્યાનુયોગ, ગણિતાનુયોગ, ચરણકરણાનુયોગ અને ધર્મકથાનુયોગ છે.

ધર્મકથાનુયોગમાં ત્રિષષ્ટિશલાકાપુરુષ આદિ મહાત્માઓ દાની, શ્રાવક શ્રેષ્ઠીઓ, સતી સ્ત્રીઓના પ્રેરક જીવનને કથાનકો દ્વારા વર્ણવવામાં આવ્યા છે. જૈન કથાસાહિત્યમાં જ્ઞાતાધર્મકથા આગમમાં સાઢા લખ કરોડ કથાઓ હતી તેવી શ્રુતપરંપરાથી માહિતી મળે છે. પરંતુ આજે આટલી મોટી સંખ્યામાં કથાઓ ઉપલબ્ધ નથી.

કથાનુયોગ એ સામાન્ય જનસમૂહ માટે ધર્મમાર્ગમાં પ્રવેશદ્વારની ભૂમિકા પૂરી પાડે છે. કથા-લોકકથા એ સાહિત્યનું હૃદય છે. આબાલવૃદ્ધ ગરીબ-તવંગર, સાક્ષર, નિરક્ષર સર્વ કોઈને કથા સમસ્વરૂપે એકસૂત્રતાથી જકડી બાંધી રાખે છે.

આ ઉપરાંત તેની વિશેષતા એ છે કે એને જેટલી સાંભળવા કે વાંચવામાં આવે એટલી જ સહેલાઈથી, સરલતાથી તે હૃદયંગમ થઈ શકે છે. આથી જ પ્રત્યેક ધર્મચાર્યોએ પોતાનો ધર્મોપદેશ કથાના માધ્યમ દ્વારા કરવાનું યોગ્ય, યોગ્ય માન્યું છે.

માનવજીવનમાં ધાર્મિક સંસ્કારોના સિંચન માટે કથાથી ઉત્તમ સરલ, સહજ અને યોગ્ય કોઈ માધ્યમ નથી અને આથી જ વિશ્વના પ્રત્યેક ધર્મમાં કથાસાહિત્યની લોકપ્રિયતા, પ્રચલિતતા વ્યાપકપણે જણાય છે.

ભગવાન મહાવીરે ધર્મોપદેશ દરમિયાન ધર્મ, વિજ્ઞાન અને તત્ત્વદર્શન જેવાં ગૂઢ અને ગંભીર તત્ત્વોને અધિક સરલ, સુગમ, સુબોધ અને રુચિકર બનાવવા માટે કથાનો આશ્રય લીધો જેને આગમસાહિત્યમાં સંગ્રહીત-સંકલિત કરવામાં આવ્યો.

આગમ સાહિત્ય પછી ક્રમશઃ થતી કથારચનામાં પરિવર્તન આવતું ગયું. આગમમાંથી પ્રાપ્ત કથાઓ, ચરિત્ર અને મહાપુરુષોના જીવનના નાના-મોટા અનેક પ્રસંગોમાંથી મૂળ કથાવસ્તુમાં અવાંતર કથાઓનું સંયોજન અને મૂળ ચરિત્રના પૂર્વજન્મોની ઘટનાઓને સમૃદ્ધ કરવી, એની કથાવસ્તુનો વિકાસ અને વિસ્તાર કરવાની પશ્ચાદ્વર્તી શૈલી બની ગઈ. જે શૈલીનો પ્રભાવ રામાયણ, મહાભારત કે જાતકથી માંડીને ચારિત્રો, પારાયણો, આલ્ખ્યાયિકા, કથાકોશો રૂપેનાં પરંપરાગત રીતે જણાઈ આવે છે.

વિશ્વભરનાં ધર્મ અને સાહિત્ય દૃષ્ટાંતકથાનો સહારો લીધો છે. બાલ્યકાળથી શ્રોતાઓ અને વાચકોને ધર્મ અને તત્ત્વનાં ગહન રહસ્યો સરલતાથી રસમય રીતે સમજાય એ તેનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે. કથાઓ દ્વારા પરિચિતતાની માધુરી અને અપરિચિતતાનો આનંદ આપી શકાય છે.

શ્રુતસાગર

17

દિસમ્બર-૨૦૧૪

દ્રવ્યાનુયોગનાં ગહન તત્ત્વો પ્રાથમિક દશાના વાચકો માટે સમજવા મુશ્કેલ-અઘરાં છે, પરંતુ દ્રવ્યાનુયોગ કથાનુયોગ પર સવાર થઈ વાચકનાં હૃદય સુધીની યાત્રા સરલતાથી કરી શકે છે.

જૈન કથાનકોની વિરાટ સૃષ્ટિ આપણી અમૂલ્ય સંપદા છે. ધર્મ અને દર્શનને જગત સુધી પહોંચાડવા કથાનુયોગ સૌથી વધુ ઉપકારક બને છે. આગમમાં કથાનુયોગ અભિપ્રેત છે. કાદમ્બરીનો ભાવાનુવાદ કરનાર કવિ ભાલણની ઉક્તિ અમારા હૃદયભાવને વાચા આપે છે.

“મુગ્ધ હૃદય સાંભળવા ઈચ્છી પળ પ્રીચ્છી નવ જાય

તેહને પ્રીચ્છવા કારણે કીધું ભાલણે ભાષા બંધ”

મુગ્ધ રસિક શ્રોતા સાંભળવા અને સમજવા ઈચ્છે છે. પરંતુ સમજી શકતા નથી એને સરલ રીતે સમજાવવા ભાલણ જે રીતે આસ્વાદ-ભાવાનુવાદનો પુરુષાર્થ કરે છે તેમ આપણે પણ કથાનકો દ્વારા આસ્વાદનો પુરુષાર્થ કરવો જોઈએ.

વિશ્વના કથાસાહિત્યમાં જાસૂસી કથાઓ, જુગુત્સાપ્રેરક કથાઓ, બીભ્ત્સકથાઓ, હિંસાત્મક વીરકથાઓ પુષ્કલ છે. પરંતુ ધર્મ કે દર્શન સાહિત્યમાં આવી કથાઓને સ્થાન નથી.

અહીં નીતિ-સદાચાર, પ્રેરક-કથાઓ, ચારિત્ર્ય-કથાઓ, તપ-ત્યાગની કથાઓ જ ધર્મકથાઓ છે જે માનવજીવનને ઊર્ધ્વગામી કરી શકે છે. વઠી જ્ઞાનીઓએ ચાર વિકથાનો ત્યાગ કરવા જણાવ્યું છે જેમાં પાપ હેતુભૂત સ્ત્રી-પુરુષની કથા છે.

એ જ રીતે રાજકથા અને દેશકથા કરવાથી નિંદા દ્વારા આત્મા અનર્થદંડથી દંડાય અને કર્મબંધ કરે છે, તો વઠી ક્યારેક આર્તધ્યાન કે રૌદ્રધ્યાનમાં ફસાઈ જાય છે. જ્યારે ભોજનકથામાં આસક્તિ અભિપ્રેત છે.

આવી વિકથાનો આરાધક આત્માઓએ ત્યાગ કરી માત્ર ધર્મકથાનો જ આશ્રય લેવો જોઈએ. આસક્તિ અને સંજ્ઞાઓને પાતળી પાડવા આ કથાનકો પાયાનું કામ કરે છે.

શાસ્ત્રકાર પરમર્ષિઓ, જૈન દાર્શનિકો, મુનિઓ કે જૈન સર્જક સાહિત્યકારો એમ દૃઢપણે માને છે કે સાહિત્ય અને કલાના સર્જનનો ઉદ્દેશ શુભતત્ત્વોનાં દર્શનનો હોય તો જ સાર્થક.

કથા, કાવ્ય, સાહિત્ય, સંગીત, અને લલિતકલાઓથી જીવન સમૃદ્ધ બને છે.

માટે અહીં જીવનમાં કલાની આવશ્યકતા જ નહિ, પરંતુ અનિવાર્યતા સ્વીકારાઈ છે, પરંતુ જીવનની સભરતા અને મધુરતાનું શું? માત્ર કલ્પનામાં વિહાર કરવાથી જીવનમાં સભરતા અને મધુરતા આવી શકે? સર્જનશક્તિ ધીલવવા માટે કલ્પનાના વિકાસની એક નિશ્ચિત હદ છે એ સરહદ પાર કર્યા પછી નિરર્થક છે.

કથા, કાવ્ય, સાહિત્ય કે સંગીત વિગેરે કલાઓ માત્ર ભક્તિ પ્રયોજનરૂપ ન હોય, સદાચારપ્રેરક ન હોય તો માત્ર કલ્પિત અને નિરર્થક બની રહેશે. જે કલા દ્વારા આત્મગુણોનો વિકાસ થાય તે કલા જ સાર્થક.

જે સર્જનમાં નિજ સ્વરૂપને પામવાની ઝંખના નથી તે ઇન્દ્રિયોના મનોરંજન કરનારી નીવડે છે. જેનું પરિણામ ભોગ-ઉપભોગ અને તૃષ્ણા વધારનારું, રાગ-દ્વેષ ને સંસાર વધારનારું છે. પૂ. હરિભદ્રસૂરિ, કલિકાલ સર્વજ્ઞ હેમચંદ્રાચાર્ય, પૂ. આનંદધનજી મ., પૂ. યશોવિજયજી આદિનું સાહિત્ય આત્માર્થે હોવાથી ચિરંજીવ બની અમરત્વને પામ્યું.

પ્રાચીન કે મધ્યકાલીન કથામંજુષા યોલી સાહિત્યસર્જકો, કથાઓના શ્રદ્ધાતત્ત્વને અકબંધ રાખી સાંપ્રત પ્રવાહ પ્રમાણે આધુનિક-વૈજ્ઞાનિક અભિગમથી એ કથાઓ નવી પેઢી સમક્ષ રજૂ કરશે તો યુવાનોને ધર્માભિમુખ થવાની નવી દિશા મળશે.

જૈન કથાનુયોગમાં શ્રાવક, શ્રાવિકા, સાધુ-સાધ્વી વગેરેનાં જીવનનાં આદર્શ પાસાંનું નિરૂપણ તો કરવામાં આવે જ છે, પરંતુ જૈન કથાઓની વિશિષ્ટતા એ છે કે તે પશુપંક્તીનાં પાત્રોને, તેના જીવનના આદર્શને રજૂ કરી પ્રેરણા પૂરી પાડે છે.

સિંહના જીવનનું પરિવર્તન થતાં તે ભૂખ્યો રહેવા છતાં હિંસા કરતો નથી. ચંડકૌશિક સર્પને જાતિસ્મરણ થતાં તે કીડીને પણ નુકશાન કરતો નથી. આમ જૈન કથાનુયોગની કથાઓનું જીવનઘડતરમાં મૂલ્યવાન યોગદાન રહ્યું છે.

હસ્તલિખિત પુસ્તકોમાં આવેલા ચૌલુવય રાજાઓના સંવતો

દત્તાત્રેય બાલકૃષ્ણ ડિસ્કલ્કર

ગુજરાતના ઇતિહાસમાં ચૌલુક્યકાલ ઇ.સ. ૧૦૦૦ થી ૧૩૬૦ સુધીનો સાઢા ત્રણસો વરસનો કાલ સર્વ બાજુથી ઉજ્જ્વલ હતો ઇમાં કોઈ શંકા નથી. રાજકીય ધાર્મિક, આર્થિક, કલા-કૌશલ્યાત્મક, વગેરે હર ઇક બાબતમાં તે વચ્ચે બૃહદ્ગુજરાત ઉચ્ચ કોટી ઇ પહોંચ્યો હતો.

તે કાલમાં સંસ્કૃત ભાષામાં અને પ્રાકૃત ભાષામાં પળ ભિન્ન-ભિન્ન વિષયો ઉપર ઉચ્ચ કોટીના જેટલા ગ્રંથો નિર્માણ થયા તેટલા તે પહેલાના કાલમાં અથવા ત્યાર પછીના કાલમાં પળ ગુજરાતમાં નિર્માણ થયેલા લાગતા નથી. ‘સાદું જીવન અને ઉંચું ચિંતન’ આ ધ્યેય રાક્ષી સર્વકાલ વિદ્યાવ્યાસંગ કરનારા જૈન સાધુઓ તે કાર્યમાં મોટો ફાલો આપ્યો છે.

તે ગ્રંથોમાંના ઘળા ચરા અત્યાર સુધી પ્રગટ થયેલા નથી. કેટલાકોનું તો નામ પળ ઘળા ચરા લોકોને માલુમ નથી તો પછી તેમાં શું શું છે તેની ચબર તો ક્યાંથી જ હોય? કોઈ પંડિત અથવા પંડિતવર્ગ ગુજરાતમાં અત્યાર સુધી રચવામાં આવેલા સર્વ ગ્રંથોની યાદી, આઉફ્રેક્ટ સાહેબની સંસ્કૃત ગ્રંથસૂચી પ્રમાણે (Aufrecht's Catalogus Catalogorum) આપળી ભાષામાં, ટુંકા વિવેચન સાથે કાલાનુક્રમથી તૈયાર કરશે તો ગુજરાતનો રાજકીય, વાઙ્મયાત્મક, ધાર્મિક, વગેરે વિષયનો ઇતિહાસ તૈયાર કરવા માટે તેનો અત્યંત ઉપયોગ થશે. તે યાદી નીચે બતાવેલી પદ્ધતિ પ્રમાણે હોવી જોઈ ઇ ઇમ મારો મત છે.

૧. ગ્રંથનું નામ,
૨. ગ્રંથકર્તાનું નામ,
૩. ગ્રંથરચનાનો કાલ,
૪. તત્કાલીન રાજાનું નામ,
૫. ગ્રંથની ભાષા,
- ૬ તે મુદ્રિત છે કે નહિ,
૭. મુદ્રિત હોય તો ક્યાં અને કઈ ભાષામાં વગેરે,
૮. તે ગ્રંથમાં શું છે તેની ચાર પાંચ વાક્યોમાં ઓલખાળ આપી હોય ઇવી ટિપ્પળી
૯. અને તે ગ્રંથ અપ્રકટ હોય તો તેની માહિતી ક્યાં આપેલી છે તેની નોંધ.

ઉપર સૂચિત કરેલી ગ્રંથસૂચિ પ્રમાણે બીજી પળ ઇક યાદી કરવાની જરૂર છે,

જેમાં ઉપર બતાવેલા ગ્રંથોમાં આવનારા જુદા જુદા પ્રસંગો સંબંધના સંવતોની નોંધ હોય. આવી વર્ષાવલી આપણને અનેક રીતે મઠી શકે. કેટલાક ઐતિહાસિક કાવ્યગ્રંથોમાં સાહજિક રીતે જ જુદા-જુદા રાજકીય પ્રસંગોના સંવતો આપેલા હોય છે.

બીજા ગ્રંથકારો કરતાં જૈન ગ્રંથકારોની આ એક વિશેષતા હોય છે કે તેઓ ઘણું કરીને પોતાના ગ્રંથના છેવટે-ભલે તે ગ્રંથ ઐતિહાસિક સ્વરૂપનો હોય અથવા ધાર્મિક સ્વરૂપનો હોય-ગ્રંથ સમાપ્તિનો કાઠ પોતાની ટુંકી માહિતી સાથે આપે છે.

કેટલાક ગ્રંથકારો પોતાના ગ્રંથના પ્રારંભમાં અથવા અંતમાં, જેને આપણે ‘પ્રશસ્તિ’ કહીએ છીએ તે લખે છે અને તેમાં ઐતિહાસિક માહિતી સંવત સાથે આપેલી હોય છે. તેમજ એકાદ ગ્રંથની કાલાંતરે જ્યારે પ્રતિકૃતિ કરવામાં આવતી હતી ત્યારે તે લેખક પ્રતિકૃતિ કર્યાનું વરસ આપે છે, ઇટલું જ નહિ પણ ગ્રંથરચના અને તે ગ્રંથની નકલના કાઠ દરમિયાન જે જે જાણવા જેવી વાતો થઈ હોય તે પણ કોઈ વચ્ચે સંવત સાથે આપેલી હોય છે.

બીજા પ્રકારનું સાહિત્ય ‘પટ્ટાવલીઓ’ છે જેમાં અમુક ગચ્છના સાધુઓની શિષ્યપરંપરા આપેલી હોય છે અને તેમાં ઘણી વચ્ચે અમુક પ્રસંગોમાં સંવતો આપેલા હોય છે.

મારા કહેવાનું સ્પષ્ટીકરણ કરવા માટે ‘પુરાતત્ત્વ’ ના જ પાછલા એક અંકમાંથી દાખલો આપું છું. તે ત્રૈમાસિકના પ્રથમ અંકમાં મુનિ પુણ્યવિજયજીએ એક ઐતિહાસિક જૈન પ્રશસ્તિ છપાવી છે. તેમાં કેટલા બધા ઉપયોગી સંવતો આવેલા છે!

ગુજરાતના રાજકીય ઇતિહાસને અત્યંત ઉપયોગી પડી શકે એવો કરણવાઘેલા સંબંધનો સં. ૧૩૬૦ તેમાં આપ્યો છે. તે રાજા વિશેનો મઠેલો છેલ્લો સંવત્ ૧૩૫૪ નો ઇડરના શિલાલેખમાંથી મળ્યો છે. સં. ૧૩૫૬માં અલાઉદ્દીને ગુજરાત ઉપર આક્રમણ કર્યું. તથાપિ તે દેશ તેના તાબામાં તે વચ્ચે પૂર્ણપણે આવ્યો ન હતો, અને કર્ણરાજા સં. ૧૩૬૦ સુધી પાટણમાં રાજ્ય કરતો હતો આ કથનને ઉપરના સંવતથી પુષ્ટિ મળે છે.

તે જ પ્રમાણે ગુજરાતની પ્રાચીનકાલીન આર્થિક સ્થિતિનું એક નાનું ચિત્ર દુષ્કાળના ૧૩૭૭ અને ૧૪૬૮ આ બે સંવતો ઉપરથી ઉભું થાય છે. તે સિવાય અમુક આચાર્ય અમુક વચ્ચે હતા વગેરે ધાર્મિક માહિતી પણ આપણને સંવત સાથે મઠી આવે છે. હસ્તલિખિત ગ્રંથોમાંથી મળેલા આવા સંવતોનો કોઈ વચ્ચે અમુક રાજાનો રાજ્યકાલ ઠરાવવામાં પણ ઉપયોગ થાય છે એ ઉપર બતાવ્યું જ છે.

૧. આ પ્રશસ્તિ આ જ વર્ષના શ્રુતસાગર અં. નં. ૦૧માં પ્રકાશિત થયેલ છે.

દ્વાયાશ્રયકાવ્ય, સુકૃતસંકીર્તન, કુમારપાઠચરિત્ર, વગેરે ચરિત્રાત્મક અને કાવ્યાત્મક ઇતિહાસ ગ્રંથોમાં ઘણા ઐતિહાસિક પ્રસંગોના વિષયમાં વિસંગતતા દેખાય છે. અમુક રાજાના વચ્ચતના અમુક પ્રસંગ સંબંધમાં તો શું પણ તે સિંહાસન ઉપર ક્યારે આવ્યો તેને બરાબર કેટલા વર્ષ સુધી રાજ્ય કર્યું વગેરે સ્થૂલ બાબતોમાં પણ મત-ભિન્નતા દેખાય છે.

આવી સ્થિતિમાં ઇકાદ રાજાનો રાજ્યકાળ અથવા બીજા કોઈ પ્રસંગનો કાળ નક્કી કરવા માટે જેમ તત્કાલીન ઉત્કીર્ણ લેખનો સારો ઉપયોગ થાય છે તેમજ તત્કાલીન રચાયેલા અથવા લખાયેલા ગ્રંથોમાં આપેલા તે રાજા સંબંધના સંવતોનો પણ થાય છે.

જે મહત્ત્વના કાર્ય સંબંધમાં ઉપર વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે તેના ઉપક્રમ તરીકે હું હસ્તલિખિત પુસ્તકોમાં આવેલા ગુજરાતના ચૌલુક્ય રાજાઓની સંવતોની મારી અલ્પ માહિતી પ્રમાણે અને મને મળી આવેલા પુસ્તકોની મદદથી બનાવેલી યાદી નીચે આપું છું. અમુક રાજાનો રાજ્યારોહણનો સંવત્ જે આપણે જુદા જુદા પ્રબંધો તથા ઉત્કીર્ણ લેખો વગેરે સાધનોથી નક્કી કરી શકીએ તે માત્ર આ યાદીમાં આપેલો નથી. અમુક રાજાના વચ્ચતમાં કોઈ ગ્રંથ બનાવવામાં આવ્યો હોય પરંતુ તેમાં તે રાજાનો ઉલ્લેખ કર્યો ન હોય તો તે ગ્રંથમાંનો સંવત આમાં ન જ આવે.

હું જાણું છું કે આ યાદી ઘણી જ અપૂર્ણ હશે પરંતુ તે પૂર્ણ કરવાનું કામ વિદ્યાવિલાસી પંડિતોનું છે. પરિશિષ્ટમાં વઢોડરાના વિદ્વાન્ જૈન પંડિત લાલચંદ્રજીએ તૈયાર કરેલી મારી યાદીમાં ન આવેલા કેટલાક સંવતોની યાદી આપેલી છે. તે ઉપરથી પણ સ્પષ્ટ જણાશે કે આવા કેટલાક સંવતો હજી પણ મળી આવશે.

૧. કર્ણ - ૧

વિક્રમ સંવત્ ૧૧૪૫ જ્યેષ્ઠ વદિ ૧૪

જિનદાસગણિકૃત નિશીથસૂતચૂર્ણિ વિશેષનામ્ની આ ગ્રંથ લખાવવામાં આવ્યો.

(જુઓ પીટર્સનનો સંસ્કૃત ગ્રંથો માટે શોધનો રિપોર્ટ સને ૧૮૮૦-૮૧ પા. ૨૨)

૨. સિદ્ધરાજ જયસિંહ

❖ સં. ૧૧૬૧-મેરુતુંગકૃત લઘુશતપદી ગ્રંથ રચાવવામાં આવ્યો.

(જુઓ ખાંડારકનો સં. ગ્રં. શો. રી. ૧૮૮૩-૮૪ પા. ૫)

૧. આ સંવત મેરુતુંગ જે ગચ્છમાં થયા તે ગચ્છની સ્થાપનાનો છે. શતપદીસારોદ્ધાર વિ. સં. ૧૪૪૪ થી વિ. સં. ૧૪૭૧ વચ્ચે રચાયેલ હોવાનું મારું અનુમાન છે. -લાલચંદ.

- ❖ सं. (११७)८? फागण वदि १२ रवौ - प्राकृत पञ्चवस्तुकम् लखायुं.
(पीटर्सन सं. ग्रं. शो. रि. १८८०-८१ पा. २५)
- ❖ सं. ११७९ चैत्र वदि ७ भौमे श्वेतपदाचार्य गोविंदगणिकृत कर्मस्तवटीका लखाई
(पीटर्सन सं. ग्रं. शो. रि. १८८०-८१ पा. २५)
- ❖ सं. ११७४^१ जिनचंद्रगणिकृत नवतत्त्वप्रकरण लखायुं.
(जुओ पीटर्सननो सं. ग्रं. शो. रि. १८८४-८६, पा. २८३)
- ❖ सं. ११७९ फाल्गुन वदी १२ रवौ
(जुओ किलहॉर्ननो सं. ग्रं. शो. रि. १८८०-८१ पा. २३९)
- ❖ सं. ११८१ - कृत प्रभावकाचार लखायो
(जुओ इंडियन अँटीक्वरी ११-२५४)
- ❖ सं. ११९० - अम्मस्वामीकृत रत्नसूरिजीवनचरित लखायुं
(जुओ भारतके प्राचीन राजवंश भाग. १. पा. १४४)
- ❖ सं. ११९८ एक पट्टावली-रुद्रमाळ बनाव्यो.
(जुओ भांडारकर सं. ग्रं. शो. रि. १८८३-८४ पा. १४)

३. कुमारपाळ

- ❖ सं. १२१८ द्विआषाढ शुदि ५ गुरौ-कल्पचूर्णी नामना ग्रंथनी नकल करवामां आवी.
(जुओ इंडियन अँटीक्वरी २०-१३२) (जुओ पीटर्सन सं. ग्रं. शो. रि. १९८०-८१ पा. १०)
- ❖ सं. १२२१ देवेंद्रगणिकृत तिलयसुंदरि-रयणचूडकहा (प्राकृत ग्रंथ) लखायो.
(जुओ पीटर्सन सं. ग्रं. शो. रि. ३. ६९)

४. अजयपाल

- ❖ सं. १२२९ वैशाख शुदि ३ सोमे - हेमचंद्रकृत प्राकृत द्व्याश्रय ग्रंथ लखायो.
(जुओ गुजरात गेझेटीयर पा. १९३ पदटिप्पणी.)
- ❖ सं. १२३२ चैत्र शुदि १ भौमे - नरपतिजयचर्या नामनो ग्रंथ रचायो.
(भांडारकर. सं. ग्रं. शो. रि. १८८२-८३ पा. २२०)
- ❖ सं. लखेल नथी - मोहपराजय नाटक
(पीटर्सन १८८०-८१ पा. ३२) भीम (२)

१. आ संवत प्रस्तुत ग्रंथनी यशोदेव उपाध्याये रचेल बृहद् वृत्तिनो छे. मूळ वि. सं. १०७३ मां रचायेलु छे. - लालचंद.

શ્રુતસાગર

23

દિસમ્બર-૨૦૧૪

❖ સં. ૧૨૫૧ કાર્તિક શુદિ ૧૨ શુક્રે-હેમચંદ્રકૃતયોગશાસ્ત્ર અથવા અધ્યાત્મોપનિષત્ લખાવ્યું

(જુઓ પીટરસનનો સં. ગ્રં. શો. રિ. ૧૮૮૪-૮૬ પા. ૭૭)

❖ સં. ૧૨૬૧ આશ્વિન શુદિ ૭ રવૌ - માનતુલ્લસૂરિકૃત સદ્વ્રજયંતીચરિત લખાવાયું.

(જુઓ પીટરસનનો સં. ગ્રં. શો. રિ. ૧૮૮૪-૮૬ પા. ૪૫)

❖ સં. ૧૨૮૮^૧ - ગુણપાલકૃત(પ્રાકૃત)ઋષિદત્તચરિતમ્

(જુઓ પીટરસન સં. ગ્રં. શો. રિ. ૧૮૮૦-૮૧. પા. ૯)

૫. વીસલદેવ

❖ સં. ૧૩૦૩ માર્ગશિર વદિ ૧૨ ગુરૌ-આચારાંગસૂત્ર લખાવામાં આવ્યું.

(જુઓ પીટરસનનો સં. ગ્રં. શો. રિ. ૧૮૮૨-૮૩ પા. ૪૦)

❖ સં. ૧૩૧૫ - પટ્ટાવલી લળ વરસનો દુકાઠ પડ્યો.

(જુઓ ખાંડારકર સં. ગ્રં. શો. રિ. ૧૮૮૩-૮૪ પા. ૧૫)

૬. સારંગદેવ

❖ સં. ૧૩૫૦ જ્યેષ્ઠ વદિ ૩ રવૌ - જયન્તકૃતકાવ્યપ્રકાશદીપિકા લખાવામાં આવી

(ખાં.સં.ગ્રં.શો.રિ. ૧૮૮૩-૮૪ પા. ૩૨૬)

૭. કર્ણદેવ - ૨

❖ સં. ૧૩૬૦-જૈનપ્રશસ્તિ-પેથડનામના શ્રેષ્ઠી૫ મહાવીરની મૂર્તિ કરાવી.

(જુઓ પુરાતત્ત્વ ૧. ૧. પા. ૬૩)

પરિશિષ્ટ

પં. લાલચંદ ભગવાનદાસ ગાંધી

૧. કર્ણ - ૧

❖ સં. ૧૧૪૧(૩૧) નેમિચંદ્રસૂરિય 'મહાવીરચરિય' રચ્યું.

(જૂઓ જૈનઆત્માનંદસભા, ભાવનગર તરફથી છપાયું છે.)

૧. આ સંબંધમાં પીટર્સન સાહેબ લખે છે કે ૧૨૮૮ની સંખ્યા અર્વાચીન હસ્તાક્ષરોમાં લખેલી દેખાય છે અને મૂળ સંખ્યા ૧૨૬૪ હશે.

૨. અહીંથી આગળ સર્વત્ર વિક્રમ સંવત્ જાણવો.

❖ सं. ११४६ हरिभद्रसूरि रचित योगदृष्टिसमुच्चय पुस्तक लखायुं.

(जूओ पिटर्सन रिपोर्ट ५, ५९.)

२. सिद्धराज जयसिंह

❖ सं. ११६० वर्धमानसूरिण आदिनाथचरित (प्रा.) रच्युं.

(पि. रि. ५, ८१)

❖ सं. ११६४ मलधारी हेमचंद्रसूरिण जीवसमासवृत्ति लखी (रची)

(पि. रि. १, १८)

❖ सं. ११६६ आवश्यकसूत्र लखायुं.

(जेसलमेर भांडागारीय ग्रंथसूची, गा. ओ. सिरीझ, वडोदरा तरफथी मुद्रित पृ. २४)

❖ सं. ११७१ खरतर पट्टावली लखाइ.

(जेसलमेरभां. सूची पृ. १७)

❖ सं. ११७२ हरिभद्रसूरिण आगमिकवस्तुविचारसार (षडशीति) वृत्ति रची

(जैन आ. सभा, भावनगर तरफथी प्रकाशित)

❖ सं. ११७४ यशोदेव उपाध्याये नवतत्त्वभाष्यविवरण रच्युं.

(जैन आ. सभा, भावनगर तरफथी प्रकाशित)

❖ सं. ११७५ मलधारी हेमचंद्रसूरिण विशेषावश्यकभाष्य विवरण रच्युं.

(यशोविजयजैनग्रंथमाळा, बनारस तरफथी प्रकाशित)

❖ सं. ११७८ यशोदेव उपाध्याये चन्द्रप्रभचरित (प्रा.) रच्युं.

(जेसलमेरभां. सूची. पृ. ३३)

❖ सं. ११८० यशोदेवसूरिण पाक्षिकसूत्र वृत्ति रची.

(जूओ पीटर्सन सं. ग्रं. शो. रि. १८८०-८१ पा. २६) (शेठ दे. ला. जै. पु. फंड, सुरतथी प्रकाशित)

❖ सं. ११८१ श्वेतांबर वादीदेवसूरि दिगंबरवादी कुमुदचंद्र साथे वाद थयो.

(प्रभावकचरित्रवादीदेवसूरिप्रबंध)

❖ सं. ११८४ ज्ञाताधर्मकथांगवृत्ति लखाइ.

(पि. रि. १, ३७)

❖ सं. ११८५ सज्जनदंडाधिपे गिरनार पर नवुं मंदिर कराव्युं.

(रैवतकल्प) प्रा. गू. काव्यसंग्रह परि. ५ मुद्रित)

શ્રુતસાગર

25

દિસમ્બર-૨૦૧૪

❖ સં. ૧૧૮૫ હરિભદ્રાચાર્યે પ્રશમરતિ વિવરણ રચ્યું.

(જૈનધર્મપ્રસારકસભા, ભાવનગર તરફથી મુદ્રિત)

❖ સં. ૧૧૮૭ ભગવતીસૂત્ર વગેરે પુસ્તકો લખાયાં.

(પિ. રિ. ૫, ૫૮)

❖ સં. ૧૧૯૦ આમ્રદેવસૂરિએ આખ્યાનકમણિકોશ વૃત્તિ સમાપ્ત કરી.

(પિ. રિ. ૩, ૮૨)

❖ સં. ૧૧૯૮ પઝમચરિય લખાયું.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૧૭)

૩. કુમારપાલ

❖ સં. ૧૨૧૫ કાવ્યપ્રકાશ લખાયું.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૧૮)

❖ સં. ૧૨૧૬ હરિભદ્રસૂરિએ નેમિનાથચરિત્ર (અપભ્રંશ) રચ્યું.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૨૮)

❖ સં. ૧૨૨૦ સોરઠના દંઢાધિપ શ્રીમાલી અંબડે (આમ્રભટે) ગિરનાર પર પાજ કરાવી.

(રૈવતકલ્પ પ્રા. ગૂ. કા. સં. પરિ. ૫)

❖ સં. ૧૨૨૫ શાંતિસૂરિરચિત પૃથ્વીચંદ્રચરિત્ર (પ્રા.) લખાયું.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૧૭)

❖ સં. ૧૨૨૭ શીલાચાર્યરચિત મહાપુરિસચરિય (પ્રા.) લખાયું.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૩૯)

૪. भीमदेव

❖ સં. ૧૨૪૭ અષાઢ સુદિ ૯ બુધે કલ્પસૂત્ર લખાયું.

(પિ. રિ. ૩. ૫૧)

૫. કર્ણદેવ

❖ સં. ૧૨૭૪ અમરકીર્તિએ છકમ્મુવણસો (અપભ્રંશ) રચ્યો.

(સેન્ટ્રલ લાઇબ્રેરી, વડોદરામાં પ્રતિ છે)

૧. આ સંવત્ ભૂલભરેલો દેખાય છે કેમકે આંબડે સં. ૧૨૨૨ અને ૧૨૨૩માં પાજ કરાવી એમ ગિરનાર ઉપરના બે શિલાલેખો બતાવે છે. (જુઓ પ્રા. જૈ. લે. સં. ૫૦-૫૧) – ઢીસ્કલ્લકર.

SHRUTSAGAR

26

DECEMBER-2014

૬. भीमदेव

❖ સં. ૧૨૧૬ સંગ્રહણીટીકા (મલયગિરીયા) લખાઈ.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૩૫)

❖ સં. ૧૨૧૬ ઉપદેશકંદલીવૃત્તિ પુસ્તક લખાયું.

(પિ. રિ. ૫. ૫૦)

❖ સં. ૧૨૧૮ દેશીનામમાલા પ્રતિ લખાઈ.

(સંઘવીના મંડારની પ્રતિ, પાટણ)

❖ સં. ૧૨૧૫^૧ યોગશાસ્ત્ર પુસ્તક લખાયું.

(સંઘવીના પાઠાનો મંડાર, પાટણની પ્રતિપર ઉલ્લેખ.)

❖ સં. ૧૩૧૦ ઉપદેશમાલાદિ પ્રકરણ પુસ્તિકા લખાઈ.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૩૭)

❖ સં. ૧૩૧૩ જ્ઞાનપંચમી પુસ્તિકા લખાઈ.

(સંઘવીના મંડારની પ્રતિ, પાટણ)

૭. અર્જુનદેવ

❖ સં. ૧૩૨૭ વાસુપૂજ્યચરિત્ર પુસ્તક લખાયું.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૨૪)

૮. સારંગદેવ

❖ સં. ૧૩૩૬ પર્યુષણાકલ્પ પુસ્તક લખાયું.

(પિ. રિ. ૫, ૫૩)

❖ સં. ૧૩૩૧ આદિનાથચરિત્ર પુસ્તક લખાયું.

(જેસલમેરમાં. સૂચી પૃ. ૪૨)

❖ સં. ૧૩૪૩ ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર-નિર્યુક્તિ-વૃત્તિ પુસ્તક લખાયું.

(પિ. રિ. ૫, ૫૦)

(પુરાતત્ત્વ વર્ષ – ૨, અંક – ૪માંથી સામ્બાર)

૧. આ બે સંવતો વીસલદેવ પાટણની ગાદી ઉપર આવ્યા તે પહેલાના છે, કેમકે ત્યાં ૧૨૧૮ સુધી भीम (बीजो) અને ૧૨૧૯ થી ૧૩૦૨ સુધી त्रिभुवनपाळ राज्य करतो હતો અને વીસલદેવ સં. ૧૩૦૨ માં ગાદી ઉપર આવ્યો. – ડીસ્કલ્ડર.

पुस्तक समीक्षा

डॉ. हेमन्त कुमार

पुस्तक नाम	:	सूत्र संवेदना
मूल कृति नाम	:	आवश्यकसूत्र
विवेचक	:	साध्वी श्री प्रशमिताश्रीजी
प्रकाशक	:	सन्मार्ग प्रकाशन, अहमदाबाद
प्रकाशन वर्ष	:	विक्रम संवत्-२०५७ से २०७०
भाग	:	७
मूल्य	:	५००/- (सेट की कीमत)
भाषा	:	गुजराती

जैनधर्म का सिद्धांत मूलतः कर्म पर आधारित है। संपूर्ण कर्मों का क्षय हुए बिना मानव जीवन का चरम लक्ष्य मोक्ष की प्राप्ति असंभव है, यह निर्विवाद है। अपनी आत्मा कर्म से आच्छादित है। इन सभी कर्मों का क्षय करने के पश्चात् ही परम ऐश्वर्य की प्राप्ति की जा सकती है। अतः समस्त साधना एवं क्रियाओं का मूल उद्देश्य एक ही होना चाहिए कि किस प्रकार कर्मों को क्षय किया जाए। हमें यह भी विचार करना चाहिए कि आज तक इतनी साधना-आराधना करने के बाद भी हम अपने समस्त कर्मों को क्षय क्यों नहीं कर सके? इसका कारण क्या है? हमारी आत्मा कर्म रहित बने इस हेतु से ही पूज्य विदुषी साध्वी श्री प्रशमिताश्रीजी म. सा. ने सूत्र संवेदना नामक विशिष्ट ग्रंथ की रचना करके मुमुक्षुओं के मोक्ष मार्ग को सुलभ बनाने का प्रयास किया है।

सूत्र संवेदना एक अति उपयोगी ग्रन्थ है, क्योंकि इसमें मोक्ष मार्ग के आराधकों के लिए बहुत ही सुन्दर ढंग से कर्म क्षय करने के उपाय बताए गए हैं। इस पुस्तक में नित्यप्रति किए जानेवाले प्रतिक्रमण आदि आवश्यकसूत्रों का सामान्य अर्थ तो दिया ही गया है साथ ही यह भी बताया गया है कि इस सूत्र को बोलते समय हृदय का भाव किस प्रकार का होना चाहिए। इन सूत्रों का अर्थ पूर्णतः शास्त्रसम्मत एवं शास्त्राधारित है। शब्द एवं भाषा की मर्यादा होते हुए भी यथाशक्य हृदय के अनेक भावों को प्रस्तुत करने का प्रयास किया गया है। सभी आवश्यक क्रियाओं को मुमुक्षु उपयुक्त भाव के साथ करें इस हेतु से सूत्रों का अर्थ किया गया है। विदुषी पूज्य साध्वीश्रीजी ने प्रत्येक सूत्र का प्रथमतः सामान्य परिचय कराया है, फिर मूल सूत्र दिया है, उसके बाद सूत्रों

का अन्वय, संस्कृत छाया, गुजराती शब्दार्थ किया है, फिर उन सूत्रों का विशेषार्थ विस्तारपूर्वक बताया है.

यह सत्य है कि प्रत्येक धार्मिक क्रियाओं के साथ संलग्न आवश्यकसूत्रों का अर्थ, विधिपूर्वक उच्चारण और उनके साथ अपने हृदय में उत्पन्न होने वाले भाव क्षणिक न रहे, वह लम्बे समय तक टिका रहे, उसकी तारतम्यता बनी रहे, तभी तत्त्व संवेदना स्थिर हो पाती है और यही तत्त्व संवेदना आत्मा को मुक्तिधाम तक पहुँचाने में सहायक होती है. इन्हीं बातों को ध्यान में रखते हुए पूज्य साध्वी श्री चंद्राननाश्रीजी की शिष्या परम विदुषी शिष्या साध्वी श्री प्रशमिताश्रीजी म. सा. ने सूत्र संवेदना नामक पुस्तक की रचना कर ७ भागों में प्रकाशित करवाया है. विक्रम संवत् २०५७ से २०७० के मध्य इस पुस्तक के ७ भागों का प्रकाशन पूज्यश्रीजी ने बहुत ही चिंतन-मनन के पश्चात् पूर्ण करवाया है. प्रत्येक सूत्रों का गुजराती भाषा में विवेचन बड़ी ही सूक्ष्मता पूर्वक करते हुए मुमुक्षु जीवों के लिए आराधना मार्ग स्पष्ट और सुलभ कर दिया है. यह पुस्तक मुमुक्षु जीवों के लिए बहुत ही उपयोगी सिद्ध होगा.

धार्मिक आराधना जिन सूत्रों के सहारे की जाती है, उन सूत्रों के रचयिता गणधर भगवन्त हैं, हमारे सद्भाग्य से ये सूत्र आज तक हमको उपलब्ध हैं. इन्हीं सूत्रों के आधार पर हम अपनी सभी धार्मिक क्रियाएँ करते हैं, किन्तु आज कठिनाई यह है कि इन सूत्रों का अर्थ समझे बिना ही रटते रहते हैं, जिसके कारण उन सूत्रों से जो शक्ति जितने प्रमाण में उत्पन्न होनी चाहिए वह नहीं हो पाती है. परिणाम स्वरूप अपेक्षित कर्म क्षय नहीं हो पाता है. मात्र सूत्रों को रटने से जीव को लाभ तो होता है, किन्तु बहुत सामान्य होता है. यह तो वही बात हुई कि जिस कार्य से हमें करोड़ों की आमदनी होनी चाहिए वहाँ से मात्र कौड़ी लेकर ही घर वापस आने जैसी है. यदि हम पूर्ण सावधानी पूर्वक एवं विधिपूर्वक इन सूत्रों की आराधना करें तो अवश्य ही हमें अपेक्षित लाभ प्राप्त होगा और अपने कर्मों की निर्जरा कर सकेंगे. पूज्य विदुषी साध्वीश्रीजी ने इसी बात को समझाने का सफल प्रयास किया है.

पूज्य साध्वीश्रीजी ने संपूर्ण आवश्यकसूत्र का गुजराती भाषा में अनुवाद कर गुजराती भाषा-भाषी मुमुक्षुओं-वाचकों के लिए सरल एवं सुबोध बनाने का जो अनुग्रह किया है, वह सराहनीय एवं स्तुत्य कार्य है. भविष्य में भी जिनशासन की उन्नति एवं श्रुतसेवा में समाज को इनका अनुपम योगदान प्राप्त होता रहेगा, ऐसी प्रार्थना करता हूँ.

पूज्य साध्वीश्रीजी के इस कार्य की सादर अनुमोदना के साथ कोटिशः वंदन.

सूरि-सिंहासनारोहण महोत्सव सम्पन्न

डॉ. हेमन्त कुमार

श्री नाकोड़ा तीर्थ की पावन भूमि पर परम पूज्य राष्ट्रसन्त आचार्यदेव श्री पद्मसागरसूरेश्वरजी महाराज साहब की पावन निश्रा में इस महा महोत्सव का प्रारम्भ विक्रम संवत् मार्गशीर्ष शुक्ल ८, शनिवार, दिनांक २९/११/२०१४ को हुआ जो विक्रम संवत् मार्गशीर्ष शुक्ल १०, सोमवार, दिनांक ०१/१२/२०१४ के पावन दिन समाप्त हुआ. पूज्य राष्ट्रसन्त के वरद हस्त से एक साथ पाँच पूज्यों को आचार्यपद पर सुशोभित किया गया. मुनिपद से सूरिपद पद पर जिन्हें बिराजमान किया गया वे मुनि भगवन्त पंन्यासप्रवर श्री देवेन्द्रसागरजी म. सा., पंन्यासप्रवर श्री हेमचन्द्रसागरजी म. सा., पंन्यासप्रवर श्री विवेकसागरजी म. सा., पंन्यासप्रवर श्री अजयसागरजी म. सा. एवं मुनिप्रवर श्री विमलसागरजी म. सा. थे.

दिनांक १/१२/२०१४ को भव्य समारोह पूर्वक विराट जनसमूह के बीच भारतभर से पधारे अनेक गणमान्य लोगों की उपस्थिति में आचार्यपदवी प्रदान का कार्यक्रम सम्पन्न हुआ जिसमें परम पूज्य राष्ट्रसन्त आचार्यदेव श्री पद्मसागरसूरेश्वरजी महाराज साहब ने पाँचों पूज्यों को आचार्य पद से विभूषित किया. परम पूज्य राष्ट्रसन्त ने पाँचों पूज्य भगवन्तों का नामकरण किया जो क्रमशः आचार्य श्री देवेन्द्रसागरसूरिजी, आचार्य श्री हेमचन्द्रसागरसूरिजी, आचार्य श्री विवेकसागरसूरिजी, आचार्य श्री अजयसागरसूरिजी एवं आचार्य श्री विमलसागरसूरिजी महाराज के नाम से घोषित हुए.

इस महा महोत्सव के शुभ अवसर पर श्री नाकोड़ाजी तीर्थ रंग-बिरंगे प्रकाशपुंजों से जगमगा उठा था. जगह-जगह तोरण द्वार बनाए गए थे. अतिथियों-यात्रियों के आवास एवं भोजन की समुचित व्यवस्था की गई थी. अनेक गुरुभक्तों ने इस पावन अवसर पर अपना सहयोग प्रदान कर पुण्य लाभ लिया. देश-विदेश के हजारों गुरुभक्त इस कार्यक्रम में उपस्थित थे.

सभी कार्यक्रम श्री जैन श्वेताम्बर नाकोड़ा पार्श्वनाथ तीर्थ ट्रस्ट, मेवानगर, जिला बाड़मेर, राजस्थान के तत्त्वावधान में पूर्ण धार्मिक वातावरण में सम्पन्न हुए.

समरादित्य महाकथा संपूर्ण अब हिन्दी में उपलब्ध

पूज्य आचार्य श्री भद्रगुप्तसूरिजी (प्रियदर्शन) द्वारा गुजराती भाषा में लिखित एवं विश्वकल्याण प्रकाशन, महेशाणा द्वारा प्रकाशित समरादित्य महाकथा संपूर्ण अब हिन्दी भाषा में उपलब्ध हो गया है. पूर्व में इस महाकथा के ६ भव हिन्दी में प्रकाशित

थे. आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमन्दिर, कोबा द्वारा शेष ३ भवों का भी हिन्दी में अनुवाद करवा दिया गया है, जिसे श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र, कोबा द्वारा प्रकाशित किया गया है.

श्री नाकोड़ाजी तीर्थ पर सूरि-सिंहासनारोहण महोत्सव के पावन अवसर पर श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र, कोबा द्वारा प्रकाशित समरादित्य महाकथा के संपूर्ण नौ भवों का विमोचन श्री अंधेरी शांतावाडी जैनसंघ, मुंबई द्वारा किया गया.

समरादित्य महाकथा के संपूर्ण भाग का हिन्दी में प्रकाशन हो जाने से हिन्दी भाषा-भाषी महानुभावों को इस महाकथा के रसास्वादन का लाभ मिलेगा. इस पुस्तक की कथावस्तु वैराग्यवर्द्धक एवं संस्कारवर्द्धक है. यह सभी वाचकों के लिए समान रूप से उपयोगी ग्रन्थ है.

रासपद्माकर भाग ३ का विमोचन किया गया

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर कोबा, में संगृहीत हस्तप्रतों में रही हुई अप्रकाशित देशी भाषा के रासों का प्रकाशन रासपद्माकर के रूप में श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र, कोबा द्वारा विगत वर्षों से किया जा रहा है. इसी शृंखला की तीसरी कड़ी के रूप में रासपद्माकर भाग-३ का विमोचन श्री नाकोड़ाजी तीर्थ पर सूरि-सिंहासनारोहण महोत्सव के पावन अवसर पर श्री दीपकभाई नवलखा, अजीमगंज, पश्चिम बंगाल के कर कमलों से सम्पन्न हुआ.

श्रीमती जागृतिबेन दीपकभाई वोरा, अहमदाबाद द्वारा संपादित एवं ज्ञानमंदिर के पंडितवर्य श्री संजय कुमार झा द्वारा संशोधित इस भाग में नवकार के ९ पद के समान, नवरत्नतुल्य एवं नवनिधि समान ९ अप्रकाशित कृतियाँ प्रकाशित की गई हैं. इन ९ कृतियों के अंदर स्तुति, स्तवन, प्रभुभक्ति में समर्पण, कर्मनिर्जरा का परिणाम, शीलसम्पन्न चरित्र आदि सभी विषयों का एक सुंदर संयोग है. वास्तव में इन विषयों का संकलन भी अपने आपमें एक महत्त्वपूर्ण स्थान रखता है. अर्थसंकेत, पाठभेद, कठिन शब्दों का अर्थ आदि दिए गये हैं, जो पाठकों के लिए उपयोगी सिद्ध होगा. कृति के आधार प्रत की प्रथम पत्र की छायाप्रति कृति प्रारंभ में दी गई है. अप्रकाशित कृतियों को प्रकाश में लाकर जिनशासन को समर्पित करने का अनुमोदनीय एवं प्रशंसनीय कार्य हुआ है.

श्री तपागच्छ गुर्वावली-सागर स्मरणावली ग्रंथ

परम पूज्य राष्ट्रसन्त आचार्यदेव श्री पद्मसागरसूरीश्वरजी महाराज साहब

श्रुतसागर

31

दिसम्बर-२०१४

के प्रशिष्य आचार्य श्री विवेकसागरसूरीश्वरजी महाराज के शिष्य मुनिप्रवर श्री कल्याणपद्मसागरजी म. सा. द्वारा संकलित एवं संपादित श्री तपागच्छ गुर्वावली का विमोचन श्री नाकोड़ाजी तीर्थ पर सूरि-सिंहासनारोहण महोत्सव के पावन अवसर पर श्री प्रेमचंदजी गोलिया एवं श्री चांदमलजी गोलिया के कर कमलों से सम्पन्न हुआ।

जिनशासन की पट्टपरम्परा के इतिहास को और उसमें भी तपागच्छ की गुर्वावली पर ध्यान केन्द्रित करते हुए प्रस्तुत ग्रंथ में विजय हीरसूरीश्वरजी महाराज की पट्टपरम्परा में उपाध्याय सहजसागरजी म. सा. की पट्टपरम्परा को विशेषरूप से उजागर करते हुए महत्त्वपूर्ण ऐतिहासिक तथ्यों को प्रस्तुत किया गया है। अन्त में योगनिष्ठ आचार्य श्री बुद्धिसागरसूरीश्वरजी महाराज की पट्टपरम्परा की सूचनाएँ जो अन्यत्र अनुपलब्ध हैं, का भी सुन्दर संकलन किया गया है।

राष्ट्रसन्त आचार्यदेव श्री पद्मसागरसूरीश्वरजी म. सा. के आशीर्वाद एवं तपोमूर्ति आचार्यदेव श्री वर्धमानसागरसूरीश्वरजी म. सा. की प्रेरणा से संकलित एवं संपादित इस ऐतिहासिक ग्रंथ का प्रकाशन श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र, कोबा द्वारा किया गया है।

जैन गच्छमत प्रबंध का पुनः प्रकाशन सम्पन्न हुआ

पूज्य योगनिष्ठ आचार्य श्रीमद् बुद्धिसागरसूरीश्वरजी म. सा. द्वारा लिखित जैन गच्छमत प्रबंध का विमोचन श्री नाकोड़ाजी तीर्थ पर सूरि-सिंहासनारोहण महोत्सव के पावन अवसर पर श्री महुडी जैन श्वेताम्बर मूर्तिपूजक ट्रस्ट के ट्रस्टीश्रीयों के कर कमलों से सम्पन्न हुआ। इस ग्रंथ का पुनः संपादन आचार्य श्री कैलाससागरसूरी ज्ञानमंदिर, एवं प्रकाशन श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र, कोबा द्वारा किया गया है। जिसके संयोजक मुनिप्रवर श्री कल्याणपद्मसागरजी म. सा. हैं। इस ग्रंथ का प्रकाशन विक्रम संवत् १९७३ में अध्यात्म ज्ञान प्रसारक मंडल, मुंबई द्वारा किया गया था। लगभग एक शताब्दी के बाद मुनिप्रवर श्री कल्याणपद्मसागरजी ने सत्प्रयास से यह ग्रंथ पुनः संपादित होकर श्रीसंघ के समक्ष प्रस्तुत हुआ है। इस ग्रंथ में योगनिष्ठ आचार्यश्रीजी ने प्रभु महावीरस्वामी के शिष्य श्री सुधर्मास्वामीजी की प्रवाहित पाट परम्परा में विशिष्ट शक्तियों एवं प्रतिभा के आधार से जो भिन्न-भिन्न गच्छ उत्पन्न हुए उनका वर्णन उस समय उपलब्ध सूचनाओं के आधार पर किया है।

श्री नाकोड़ाजी तीर्थ पर सूरि-सिंहासनारोहण महोत्सव के पावन अवसर पर ग्रंथों के विमोचन की शृंखला में पूज्य आचार्य श्री विमलसागरसूरीश्वरजी म. सा. द्वारा संकलित एकाधिक C. D. का भी विमोचन किया गया जिसमें महुडी के गुरुदेव, मंत्र सागर एवं विमल वाणी के नाम प्रमुख हैं।

पचपदरा में पूज्य गुरुदेवश्री की निश्रा में जीवितोत्सव सम्पन्न

परम पूज्य राष्ट्रसन्त आचार्यदेव श्री पद्मसागरसूरिश्वरजी महाराज साहब की पावन निश्रा में पचपदरा निवासी श्री राजेश-सुजीता चौपड़ा एवं श्री पंकज-नूतन चौपड़ा ने अपने पूज्य पिताश्री श्रीमान गणपतराजजी चौपड़ा एवं पूजनीया माताश्री श्रीमती पुष्पादेवी चौपड़ा के उज्ज्वल-सुभाषित, सामाजिक-धार्मिक जीवन के अनुमोदनार्थ दिनांक ११ दिसम्बर, २०१४ से १५ दिसम्बर, २०१४ तक पंचदिवसीय जीवित महोत्सव का अनुठा आयोजन किया, जो पूर्ण धार्मिक वातावरण में विभिन्न सांस्कृतिक कार्यक्रमों के साथ हर्षोल्लास पूर्वक सम्पन्न हुआ।

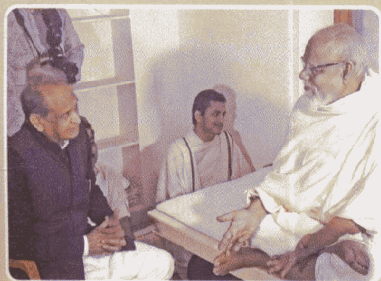
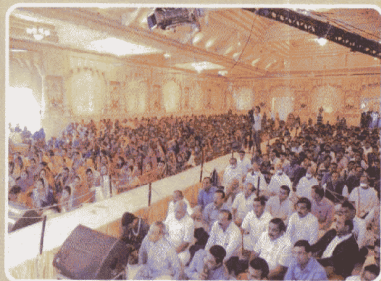
पूज्य राष्ट्रसन्त आचार्यदेव का भव्य सामैया के साथ कार्यक्रम का शुभारम्भ हुआ। उपस्थित जनसमूह ने प्रतिदिन पूज्यश्री के प्रवचन का लाभ लिया। तीन दिन तक मध्याह्न में श्री अर्हत् महापूजन में उत्कृष्ट २५ कुसुमांजलि, देव-देवियों की पूजन-हवन और १०८ अभिषेक विधान किया गया। चौथे दिन श्री शत्रुंजय गिरिराज की भावयात्रा की गई। पाँचवें दिन चौपड़ा परिवार के निवास स्थान से बैङ्क-बाजे के साथ भव्य शोभा यात्रा निकाली गई, जिसमें हजारों लोगों ने भाग लिया।

प्रतिदिन संध्या में प्रभुभक्ति, सांस्कृतिक कार्यक्रम आदि का आयोजन किया गया जिसमें २५ पुष्पांजली का विधान, श्री संभवनाथ मंदिर में पूजा-भक्ति, श्री मातृ देवो भवः—पितृ देवो भवः नाटक, मातृ-पितृ वन्दना आदि धार्मिक एवं सांस्कृतिक कार्यक्रम प्रमुख थे।

पूज्य आचार्यदेवश्री की पावन प्रेरणा से प्रेरित होकर श्रीमान गणपतराजजी एवं श्रीमती पुष्पादेवीजी ने सकल श्रीसंघ के समक्ष चतुर्थव्रत को अंगीकृत किया। जिसकी अनुमोदना एवं प्रशंसा उपस्थित श्रीसंघ ने हर्षध्वनि के साथ की। श्रीमान गणपतराजजी परिवार ने सातों क्षेत्रों में अपने लक्ष्मी का सदुपयोग किया, इसी क्रम में श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र, कोबा में संचालित आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर में श्रुतभक्ति हेतु उदार सहयोग राशि घोषित की।

परम पूज्य राष्ट्रसन्त आचार्य श्री पद्मसागरसूरिश्वरजी महाराज साहब का दर्शन एवं आशीर्वाद ग्रहण करने हेतु राजस्थान के पूर्व मुख्यमंत्री श्रीमान अशोकजी गहलोत जोधपुर से यहाँ पधारे। उन्होंने पूज्य आचार्यश्री की कुशलपृच्छा की, मांगलिक सुना एवं आशीर्वाद ग्रहण किया।

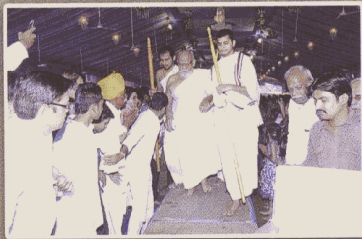
इस पंचदिवसीय कार्यक्रम में श्री राजेश-सुजीता, श्री क्रिशा-अंश चौपड़ा, श्री पंकज-नूतन, दर्शिल, ऐकांश चौपड़ा की ओर से उपस्थित सभी लोगों के लिए खूब सुन्दर आवास, स्वामीवात्सल्य, नवकारसी आदि की व्यवस्था की गई थी। संपूर्ण पचपदरा नगर को रंग-बिरंगे ध्वज-पताकाओं एवं रौशनी से दुल्हन की तरह सजाया गया था। संपूर्ण कार्यक्रम पूर्ण धार्मिक वातावरण में सम्पन्न हुआ।

पू. गुरुदेवश्री की पुनित निश्रा में पचपदरा
महोत्सव के कुछ पावन पल

TITLE CODE : GUJ MUL 00578. SHRUTSAGAR (MONTHLY). POSTAL AT. GANDHINAGAR. ON 15TH OF EVERY MONTH. PRICE : RS. 15/- DATE OF PUBLICATION December 2014

नाकोडातीर्थे पूज्य गुरुदेवश्री की पुनित निश्रा में सूरिपदारोहण महोत्सव के चिरस्मरणीय क्षण

To,

BOOK-POST / PRINTED MATTER

प्रकाशक

आचार्य श्री कैलाससागरसूरि ज्ञानमंदिर

श्री महावीर जैन आराधना केन्द्र कोबा, गांधीनगर 382007
फोन नं. (079) 23206208, 204, 242, फेक्स (079) 23206284

Website : www.kobatirth.org

email : gyanmandir@kobatirth.org

PRINTED, PUBLISHED AND OWNED BY : SHRI MAHAVIR JAIN ARADHANA KENDRA,
PRINTED AT : NAVPRABHAT PRINTING PRESS. 9-PUNAJI INDUSTRIAL ESTATE,
DHOBHGHAT, DUDHESHWAR, AHMEDABAD-380004 PUBLISHED FROM : SHRI MAHAVIR
JAIN ARADHANA KENDRA, NEW KOBA, TA. & DIST. GANDHINAGAR, PIN : 382007, GUJARAT.
EDITOR : Hiren Kishorbhai Doshi